

Stiftelsen Skansen

Resultatredovisning

2020

**Enligt riktlinjer för redovisning av statens bidrag till
Skansen verksamhetsåret 2020**

SKANSEN

Innehåll

1.	Sammanfattning 2020	1
2.	Ekonomisk översikt.....	2
3.	Tillgänglighet	7
	Tillgänglighet för gäster med funktionsnedsättning.....	7
	Digital tillgänglighet	7
	Ekonomisk tillgänglighet.....	10
4.	Kultur- och naturarv för framtiden	12
	Förvaltning - byggnader	13
	Förvaltning - samlingar	19
	Det gröna Skansen	21
	Djurparken	22
5.	Friluftsmuseets särskilda förutsättningar	25
	Förmedling i fokus – bokad verksamhet.....	26
	Förmedling i fokus – öppen verksamhet	30
	Samarbete med gymnasieskolor, vuxenutbildningar, universitet och högskolor	32
6.	Parköppet	34
	Utbud för barn och unga	38
	Program med seder, traditioner och högtider	39
7.	Samverkan med samhällsaktörer	43
	Volontärverksamhet och samarbeten med samhällsaktörer	43
8.	Nationell spridning av kulturutbudet	48
9.	Nationella och internationella erfarenhetsutbyten	49
	Studiebesök på Skansen	49
	Kunskapsinhämtning till Skansens verksamhetsområden	49
10.	Medarbetare	51
11.	Hållbarhetsarbete.....	53
12.	Gästutveckling.....	56

1. Sammanfattning 2020

Pandemin som drabbat världen resulterade i en mycket allvarlig ekonomisk situation för Skansen. Den har drabbat våra medarbetare, gäster, interna och externa samarbetspartners hårt.

Skansen har under 2020 tappat cirka 55 % av alla gäster. De uteblivna entréintäkterna har inneburit att verksamheten varit tvungen att ställa om och utveckla affärsmodellen för att skapa nya intäktskällor. Planerade investeringar har fått skjutas på framtiden och ett redan för stort underhållsunderskott har tyvärr fortsatt att växa.

Skansen blev tvungna att stänga sina entréer helt och hållet den 27 november. Det var första gången på 129 år. Ett svårt beslut som var helt rätt och i linje med myndigheternas rekommendationer. Fram till stängning kunde Skansens utomhusverksamhet vara öppet på ett säkert sätt med ett begränsat erbjudande till gäst. Inomhusverksamheten, museimiljöerna och Lill-Skansen stängde tidigare under året. Flera av Skansens traditioner och evenemang fick ställas in eller genomfördes som digitala eller tv-sända evenemang utan publik.

Medarbetarna har haft en tuff situation med pågående omorganisation, varsel och uppsägningar samtidigt som det varit nödvändigt att hitta engagemang, kraft och nya idéer för att ställa om och driva Skansen framåt. Korttidsarbete, förändringar och snabba beslut har varit en del i en utmanande vardag. En trygg upplevelse till gäst har varit i fokus och Skansen har arbetat under konceptet Parköppet som baseras på ett begränsat erbjudande till gäst.

Trots ett utmanande år har det funnits ljusglimtar då vi tagit del av ett fantastiskt engagemang, och vilja att stödja Skansen, från privatpersoner, företag och samarbetspartners. Försäljning av årskort blev ett sätt att stödja och vi slog rekord med över 100 000 sålda årskort (jämför 89 000 år 2019).

Företag och samarbetspartners har skänkt gåvor i form av saker, tid, pengar och utrymme för marknadsföring. Facebookgruppen Rädda Skansen med cirka 60 000 medlemmar har varit en av våra främst ambassadörer under året. De konkreta stödotsatser, den värme och det engagemang som förmedlats har betytt mycket.

Vi är tacksamma och förhoppningsfulla när vi nu äntligen lämnar 2020 bakom oss.

John Brattmyhr, VD Skansen

2. Ekonomisk översikt

Pandemin som drabbat världen resulterade i en mycket allvarlig ekonomisk situation för Skansen. För 2020 visar Skansen totalt ett underskott på 21 msek exklusive ianspråktagande av ett extra statsbidragsanslag. Omfattande kostnadsbesparingar och stödpaket sattes in under året. Skansen tog även emot extra bidrag i form av statliga stöd, korttidsarbete och gåvor från allmänheten. Besparingar inom personal- och löpande kostnader om totalt cirka 61,7 msek har utförts vilket motsvarar cirka 35% av total kostnadsmassa.

Besparingspaketen var nödvändiga för Skansens överlevnad men är inte långsiktigt hållbart för verksamheten. Det är en stor utmaning framåt att ställa om verksamheten och etablera nya intäktskällor samtidigt som grundläggande ekonomiska förutsättningar för utveckling inte existerar. Skansen har även ett mycket omfattande underhålls- och investeringsbehov för befintligt fastighetsbestånd.

Nedan är en översikt av Skansens intäkter inklusive fördelning av bidrag samt sponsring, rörelsekostnader, personalkostnader, finansiella kostnader samt resultaträkning för kärnverksamheten: zoologiska, kulturhistoriska och evenemangsverksamheten. De två föregående årens siffror redovisas inom parentes.

Gästantal:

Skansens gästsiffror 2020 uppgår till 649 598 gäster (1 434 039 år 2019, 1 250 868 år 2018) vilket jämfört med föregående år är en minskning med 784 441 som motsvarar 55 %.

Årets statsbidrag:

Det statliga anslaget ökade med drygt 1,7 mkr (1,1 mkr år 2019, 0,6 mkr år 2018) eller 2,3 % och uppgår till 39,4 % (27,2 % år 2019, 29,4 % år 2018) av de totala intäkterna. Skansen har ej fått uppräknings motsvarande pris- och löneökning under treårsperioden. Skansens statliga bidrag täcker endast delar av den kulturhistoriska / museala verksamheten och är således beroende av egengenererade intäkter för att kunna finansiera drift-, underhålls- och lönekostnader.

Bidrag (belopp i tkr)	2020	2019	2018
Statliga bidrag, från Kulturdepartementet	76 386	74 675	73 542
Extra statligt bidrag, från Kulturdepartementet	21 400*	0	0
Permitteringsstöd för korttidsarbete	11 305	0	0
Kommunala bidrag, från Stockholms stad	0	0	0

Tabell 1 visar statliga och kommunala bidrag för åren 2018–2020

*Skansen erhöll ett extra statligt bidrag om 59 mkr varav en viss del redovisas i år och resterande del 2021

Intäkter av sponsring

Flera av Skansens sponsorsamarbeten är etablerade långsiktigt och har löpt på enligt plan under året. Konsumentföreningen Stockholm (fokus hållbarhet) förnyades inför 2020 och gäller i fem år. Några av Skansens största sponsor- och partnersamarbeten är: Konsumentföreningen Stockholm, SAS Eurobonus, St Gobain, Cementa, COOP, Betongindustri, Semper, Xylem (vatten/återvinning), Mitsubishi, Vårdförbundet, Stiftelsen Seglora Kyrka och Stockholm Vatten och Avlopp (miljö/utbildning).

Kommentar: Långsiktiga sponsorsamarbeten är mycket viktiga för Skansens ekonomi och möjlighet till utveckling. Skansen arbetar med olika typer av sponsorer, från ekonomiskt stöd, gåvor i form av produkter/material, volontärinsatser till varumärkestärkande och sälj-/marknadsföringssamarbeten.

Under 2020 uppgår värdet av sponsring och donationer till cirka 6,6 mkr, varav 1,1 mkr av dessa utgörs av gåvor – främst under parollen ”Rädda Skansen”.

Rörelsekostnader

Verksamhetens direkta rörelsekostnader och omkostnader uppgår till 49,8 mkr (93 mkr år 2019, 87,3 mkr år 2018) där drift- och underhållskostnaderna för fastigheterna är den största kostnadsposten. Då Skansen äger sina egna anläggningar och fastigheter utgår ingen kostnad i form av hyra. Enligt överenskommelse med Kulturdepartementet redovisas istället Bygg- och fastighetsavdelningens samt Park- och trädgårdsavdelningens intäkter och kostnader.

Fastigheter och anläggningar (belopp i tkr)	2020	2019	2018
Intäkter			
Fakturerade energiavgifter	3 778	4 262	4 289
Anställningsstöd	0	259	291
Övriga intäkter	1 043	797	1 055
Summa	4 821	5 318	5 635
Kostnader			
Energikostnader	-9 113	-9 676	-9 355
Verksamhetens övriga kostnader	-13 691	-24 268	-26 751
Personalkostnader	-28 145	-29 707	-29 355
Avdelningens avskrivningar	-183	-162	-130
Summa kostnader	-51 132	-63 814	-65 591
Resultat	-46 311	-58 496	-59 956

Tabell 2 visar resultat för Bygg- och fastighetsavdelningen samt Park- och trädgårdsavdelningen för åren 2018–2020 (uttryckt i tkr)

Personalkostnader

Personalkostnaderna för året är 129 mkr (147,2 mkr 2019 och 147 mkr 2018), vilket innebär en minskning med 18,2 mkr (-12,4 %) jämfört med 2019. Detta förklaras främst av en mycket stor minskning av tim- och säsongsanställda samt att ingen ersättnings- eller vikarierekrytering har skett under året.

Medelantalet anställda är 176 (257 år 2019, 253 år 2018).

Finansiella kostnader

Den stora ny- och ombyggnation (2013) av Sollidenscenen inklusive publikområde genomfördes till en kostnad om 71 mkr. Detta finansierades genom egna medel om 28 mkr och två banklån om totalt 43 mkr fördelat på två lån om 23 mkr respektive 20 mkr. Banklånen löpte amorteringsfritt fram till och med 2015 men under 2016 påbörjades en amorteringsplan om 17 år. Skansen amorterar nu årligen 2,6 mkr vilket har en motsvarande negativ likviditetpåverkan.

Den omfattande byggnationen av Baltic Sea Science Center slutfördes tidigt under 2019. Baltic Sea Science Center är Skansens största investering någonsin där Skansen gjort en 25 %-ig egeninsats. Delar av denna egeninsats lånefinansierades med 20 mkr.

Resultatet 2020 belastas med avskrivningar om 14,2 mkr (14,1 mkr år 2019, 14,9 mkr år 2018) och räntekostnader om 1,0 mkr (1,0 mkr år 2019 och 2018).

Det ackumulerade resultatet är en förutsättning för att kunna bibehålla och fortsätta utveckla Skansen.

Resultat (belopp i tkr)	2020	2019	2018
Intäkter	84 681	200 493	178 315
Kostnader	<u>-194 117</u>	<u>-255 398</u>	<u>-249 841</u>
Resultat före statsbidrag	-109 436	-54 905	-71 526
Statsbidrag	109 806	74 675	73 542
Resultat	370	19 770	2 016

Tabell 3 visar Skansens resultat för åren 2018–2020 (uttryckt i tkr)

Resultaträkning för Skansens kärnverksamhet

Skansens mål, vision och gästlöfte är styrande och vägledande för Skansens verksamhet i att skapa en unik gästupplevelse. Skansens kärnverksamhet innebär att erbjuda gästen ett friluftsmuseum, djurpark och att vara en plats för upplevelser. Skansen är organisatoriskt indelat i åtta avdelningar som arbetar utifrån detta fokus. Kärnverksamhetens utveckling och dagliga drift representeras i hög grad av tre avdelningar: kulturhistoriska, zoologiska- samt evenemangsavdelningen. Nedan presenteras en fördelad resultaträkning för dessa tre avdelningar:

Resultatredovisning för Stiftelsen Skansen verksamhetsåret 2020

	Zoologi	Evenemang	Kulturhistoria	Skansen totalt
Kostnader				
- Löner, pensioner, sociala avgifter mm	-37 092	-20 577	-71 295	-128 964
- Stabs- och administrativa kostnader	-3 194	-799	-3 993	-7 985
- Annonser och reklam	-1 062	-708	-1 771	-3 541
- Kulturhistorisk verksamhet	0	0	-1 327	-1 327
- Byggnadsunderhåll inkl värme, el o vatten	-4 756	-3 897	-9 051	-17 703
- Biologisk verksamhet	-5 318	-483	-3 868	-9 669
- Försäljningsverksamhet	-2 323	-516	-2 323	-5 163
- Övriga kostnader	-7 968	-2 780	-8 669	-19 416
	-61 713	-29 760	-102 295	-193 768
Intäkter				
- Räntor	-116	-116	-116	-348
- Försäljning butik	3 944	3 944	1 392	9 279
- Övriga intäkter	6 518	15 426	3 511	25 455
	10 346	19 253	4 786	34 386
Beräknad andel av följande intäkter				
- Inträdesavgifter	65% 32 465	5% 2 497	30% 14 984	49 946
	32 465	2 497	14 984	49 946
Överskott (+) / Underskott (-)				
Zoologi exkl statsbidrag	-18 902			
Evenemang exkl statsbidrag		-8 010		
Kulturhistoria exkl statsbidrag			-82 525	
Skansen tot exkl statsbidrag				-109 436
Skansen tot inkl statsbidrag				370

Tabell 4 visar en resultaträkning för de tre kärnverksamheterna, zoologiska-, evenemangs- och kulturhistoriska avdelningen. Kolumnen längst till höger visar en summering för kärnverksamheterna (uttryckt i tkr)

*Notera att de finansiella posterna ingår i kostnader respektive intäkter i resultaträkningen

3. Tillgänglighet

Tillgänglighet till Skansens område och utbud styrs av faktorer som rörlighet, resurser, språk och förståelse. För att kunna tillgodose gästers behov på bästa sätt arbetar Skansen kontinuerligt med att förbättra, förändra och se över fysisk miljö, prisnivåer, gästmottagande samt testas och utvärderas information på området. Alla faktorer som påverkar möjligheten att uppleva Skansen till fullo och kunna ta med sig värdefull kunskap och inspiration hem är aktuella för kontinuerlig översyn.

Tillgänglighet för gäster med funktionsnedsättning

Arbetet med att tillgängliggöra Skansen utifrån olika behov planeras och bevakas av Skansens tillgänglighetsgrupp. I år bestod arbetsgruppen initialt av fyra medarbetare, men reducerades till tre i slutet av året. Ökad fysisk tillgänglighet ställer stora krav på Skansen på grund av dess geografiska läge. Många av de kulturhistoriska miljöerna är byggnadsantikvariemässigt svåra och ekonomiskt betungande att tillgänglighetsanpassa. Att utveckla tillgängligheten är ett ständigt pågående arbete med hög prioritet som kräver stora investeringar.

I år har inga insatser för förbättring av fysisk tillgänglighet kunnat genomföras. Vidare har heller inga åtgärder för förbättring för gäster med funktionsvariationer kunnat genomföras. De kulturhistoriska visningarna med teckenspråkstolk, som planerades att påbörjas år 2020, har ej varit bokningsbara på grund av rådande situation.

Digital tillgänglighet

Samlingar i digital form

Skansen och övriga centralmuseer berörs av regeringens strategi för att digitalisera kulturarvet. Det är en nationell strategi som syftar till att digitalisera, digitalt bevara och digitalt tillgängliggöra kulturarvsmaterial och kulturarvsinformation. I strategin slås fast att ett av syftena med digitalisering är att göra kulturarvet synligt och tillgängligt för alla oavsett var man befinner sig. Användarna ska även kunna bli medskapare till utvecklingen av det egna kulturarvet.

I detta arbete använder Skansen sig av produkter från KulturIT som är ett icke vinstdrivande norskt It-bolag (aksjeselskap). KulturIT utvecklar och driver gemensamma digitala lösningar för kultursektorn i nära samarbete med museer. Skansen nyttjar produkterna:

Primus – databas för samlingar
DigitaltMuseum – konst- och kulturarv på webben
KulturNav – länkning av data
KulturPunkt – förmedling i app och utställning

Dokumentation i Primus

Dokumentation av samlingsobjekt är en levande och ständigt pågående process. All dokumentation kopplat till objekten i samlingarna sker idag i databasen Primus. Särskilda dokumentationsprojekt under 2020 har varit digitalisering av Klädkammararens analoga liggare (ej klart).

Uppskattningsvis har Skansen cirka 120 000 föremål inklusive textilier samt museala byggnader i sin samling. Det exakta antalet ser man inte förrän samtliga föremål är inventerade och registrerade i Primus. Sammanlagt finns nu drygt 50 % av Skansens totala samlingsbestånd i databasen. Det innebär att cirka 88 % av uppskattade 40 000 objekt i föremålssamlingen och cirka 31 % av uppskattade 80 000 textilier har en digital post samt att Skansens samtliga museala byggnader finns registrerade i databasen.

Skansens samlingar i Primus	2020	2019	2018
Summa totalt antal katalogiserade föremål (textil och "hårda föremål")	66 660	61 486	57 159
% av 120 000	56%	51%	48%
Summa antal föremål med bilder	19 802	19 239	16 952
% med bild av 120 000	17%	16%	14%
Summa totalt antal poster Samlingen Dräkt och dräkttillbehör	30 274	25 331	22 370
% av 80 000	38%	32%	28%
Summa totalt antal poster Samlingen "hårda" föremål	35 410	35 176	32 906
% av 40 000	89%	88%	82%
Summa totalt antal poster Samlingen Museala Byggnader	183	183	183
% av 183 (Skansens museala byggnadsbestånd)	100%	100%	100%
Summa antalet Museala Byggnader med bild	100%	100%	100%
Summa antalet Natuorytor	16	13	
Summa totalt antal poster Fotografi*	3 378	2 674	1 572
Summa totalt antal poster Film/Ljud**	31	31	30

Tabell 5 visar Skansens samlingar i databasen Primus för åren 2018–2020.

* Samlingen Skansens fotografier har inget uppskattat totalt antal

** Samlingen Skansens Film/Ljud har inget uppskattat totalt antal

DigitaltMuseum

I slutet av år 2020 är 9 470 föremål, 1 596 fotografier, 185 byggnader och 26 film- och ljudfiler publicerade på DigitaltMuseum och därmed sökbara för alla.

Genom införandet av det digitala arkivprogrammet Klara, har ett första steg tagits för att kunna göra delar av Skansens arkiv - bestående av dokument, ritningar och fotografier - tillgängligt för alla.

Under året har Skansen publicerat två kulturhistoriska artiklar genom artikelfunktionen på DigitaltMuseum.

Statistik DigitaltMuseum.se	2020	2019	2018
Föremål	9 470	9 409	8 304
Byggnader	185	95	42
Foto	1 596	723	287
Media (film/ljud)	27	26	26
Artiklar	11	5	
Digitala utställningar	2	2	
Mappar	3	3	
antal sidvisningar totalt för Skansens objekt	50 098	58 709	41 949

Tabell 6 visar antalet objekt, uppdelat per typ, som publicerats på DigitaltMuseum samt antalet sidvisningar för åren 2018–2020.

Digital tillgänglighet på plats - projekt KulturPunkt

KulturPunkt är ett digitalt förmedlingsgränssnitt för museer som innehåller, text, bild, ljud och rörlig bild. KulturPunkt fungerar som en digital plattform för förmedling av information till gästens egen mobil eller surfplatta. Med KulturPunkt får Skansens gäster möjlighet att på plats få fördjupad kunskap om en miljö genom att skanna en QR-kod eller genom en app. Implementeringsprojektet för KulturPunkt är avslutat och en slutrapport ska skrivas. Projektet var ett pilotprojekt som ska utvärderas. Under perioden juli-december då KulturPunkt har varit i bruk på Skansen har plattformen haft 1 138 användare och 3 547 sidor har visats.

Statistik KulturPunkt	2020
Användare	1 138
Sidvisningar	3 547

Tabell 7 visar antalet användare och sidvisningar för Skansens objekt på plattformen KulturPunkt under perioden juli-december 2020

Förmedling i sociala medier

Utöver det publicerade innehållet som presenterats ovan så har även innehåll från museiverksamheten förmedlats i Skansens sociala medier (framför allt YouTube, Instagram och Facebook) men även på Skansens egen webbplats. Även om korttidsarbete har kringsskurit möjligheterna till att fullt nyttja de digitala kanalerna, har verksamheten i denna del utvecklats positivt under året och den digitala förmedlingen av kulturhistoriskt innehåll har ökat.

Ekonomisk tillgänglighet

Skansens vision och uppdrag är att vara tillgängligt för alla, vilket även innefattar en ekonomisk tillgänglighet. Inför 2020 höjde Skansen återigen entrépriserna för vuxna, pensionärer och studenter samt entrépriset för barn. Dessa entréprishöjningar var absolut nödvändiga för att kunna uppnå en årsbudget med ett positivt resultat. Skansen har under flera år med stigande oro noterat att allt fler gäster anser att entrépriserna är för höga. 2016 infördes fri entré-reformen på utvalda statliga museer i landet, många av dem ligger i Stockholm. I takt med att Skansen tvingats att höja entrépriset har många stockholmare lärt sig att det är gratis att gå på museer. Det har inneburit att Skansen allt sedan 2016 förlorat stockholmstäder. För att locka tillbaka gäster som besöker Skansen flera gånger per år (stockholmarna) har årskortspriset tidigare år sänkts markant. I år höjdes dock årskortspriset i december som en konsekvens av det allvarliga ekonomiska läget i kombination med att gästen önskade stödja Skansen i högre grad och uttryckte att årskortspriset var för lågt. Årskorten förklaras mer ingående i avsnittet nedan.

Årskort

Gästerna har likt tidigare år kunnat lösa ett årskort till Skansen. Köpt årskort under 2020 gav fri entré under tolv månader inklusive en del rabatter hos Skansens arrendatorer. I år fanns det tre årskortskategorier: vuxen, student och pensionär. Till samtliga årskort gick det att köpa till ett obegränsat antal barntillägg som gav fri entré till ytterligare medföljande barn. Försäljningen under 2020 uppgick till drygt 100 800 årskort (89 000 år 2019, 13 200 år 2018) och under året hade Skansen totalt cirka 225 000 årskortbesök (207 000 år 2019, 80 300 år 2018) vilket motsvarade en ökning om cirka 9 %.

Under året har Skansen varit mycket aktiva i media med anledning av det svåra läge man haft under året. När det i våras blev känt att vi var konkursmässiga resulterade det i att många önskade stödja Skansens verksamhet. Det bildades en fristående Facebook-grupp för att Rädda Skansen och årskortsförsäljningen sköt i höjden under året. Det var ett bra sätt att stödja Skansen ekonomiskt.

Den stora försäljningsökningen har även inneburit att allt fler barn 4–15 år har medföljt till fri entré.

I år besökte, enligt kassastatistik, cirka 130 000 barn 4–15 år Skansen tillsammans med en årskortsinnehavare (115 000 år 2019, 42 300 år 2018), vilket innebär att Skansen ökat tillgängligheten för barn markant.

I år fick gästerna erbjudande om att frysa årskortet alternativt få pengarna tillbaka för redan inhandlat årskort när Skansen stängde sina entréer.

Kommentar: Antalet sålda årskort har vida överträffat både budget och förväntningar. Prissättningen på årskortet landade bra hos målgruppen som framförallt är stockholmare men vi ser också att det varit en mycket hög andel "stödköp" av årskort under 2020.

Kombibiljett Skansen och Skansen-Akvariet

Likt tidigare år har gästerna kunnat köpa en kombibiljett som gäller som entré till både Skansen och Skansen-Akvariet. Under året såldes cirka 30 000 kombibiljetter (68 000 år 2019, 86 000 år 2018), varav 20 300 var vuxenbiljetter och cirka 9 700 barnbiljetter. Detta innebar således en försäljningsminskning om cirka 56 %.

Samarbeten med organisationer och initiativ

Skansen samarbetar med organisationer och initiativ som behöver extra stöd. Dessa samarbeten skapar ett dubbelt värde för Skansen i att vara en god samhällsaktör och göra något värdefullt för dem som lever i utsatthet på något sätt. Ett nytt samarbete har inletts med Stockholms Stadsmission. Det går ut på att de som vill stödja en familj med barn som lever i utsatthet kan köpa ett årskort från Skansen och skänka till en familj. Det har varit ett mycket framgångsrikt och positivt samarbete för alla tre parter; Skansen har sålt fler årskort, den som gett gåvan har fått rikta den till en familj i utsatthet, och den som fått gåvan har fått möjlighet att besöka Skansen. Något familjerna som lever i utsatthet ofta inte annars har möjlighet till.

I år har samarbeten där insatsen varit att Skansen bistår med årskort eller fribiljetter tyvärr inte varit möjlig under året.

Konsumentföreningen Stockholm (KfS)

Ett uppskattat samarbete är KfS erbjudande om medlemsdagar och en familjedag, som är en motprestation för sponsringen av Lill-Skansen. Under KfS-medlemsdagarna erbjuds två vuxna samt upp till fyra medföljande barn 4–15 år fri entré mot uppvisande av giltigt MedMera-kort.

Medlemsdagen den 1 mars lockade drygt 3 000 gäster. Under hösten genomfördes två medlemsdagar, 31 oktober och 1 november, i enlighet med rådande restriktioner. Till de senare medlemsdagarna behövde gästerna förboka sina biljetter via Ticketmaster. Medlemsdagarna i år lockade totalt 6 150 gäster (6 500 år 2019, 7 800 år 2018).

4. Kultur- och naturarv för framtiden

Skansen är en källa till kunskap och upplevelser kopplade till Sveriges kultur- och naturarv. På Skansen utnyttjas friluftsmuseets alla möjligheter, att uppleva och lära både i teori och i praktik. Här kan kultur- och naturarv upplevas med alla sinnen och utifrån olika sätt att lära. Skansens gäster kan bland annat få kunskap om hur man levde förr, gjorde kläder och byggde hus, odlade och tillagade mat och gjorde verktyg för det dagliga arbetet. Vuxna och barn får en chans att se nordiska djur, både vilda och tama. Kring de mera sällsynta djuren berättar Skansen om behovet av att vidta åtgärder för artbevarande och också om Skansens insatser inom detta. Verksamheten är förankrad i expertkunnande inom sina olika verksamhetsfält, och Skansen arbetar kontinuerligt och strategiskt med metodutveckling och aktiv förvaltning av samlingar, kulturhistoriska miljöer och anläggningar.

Skansen som källa till kunskap och erfarenhet fyller en viktig funktion för kommande generationer. För gäster som kommer från andra länder kan Skansen vara en nyckel till svensk kultur. På Skansen ges möjligheten att kunna skapa sig en bild av hur svenska traditioner uppstått och att lära sig att den svenska bondekulturen inte skiljer sig nämnvärt från den i andra kulturer. Det skapar förståelse och samhörighet på ett sätt som man kanske inte kan få någon annanstans i Sverige idag.

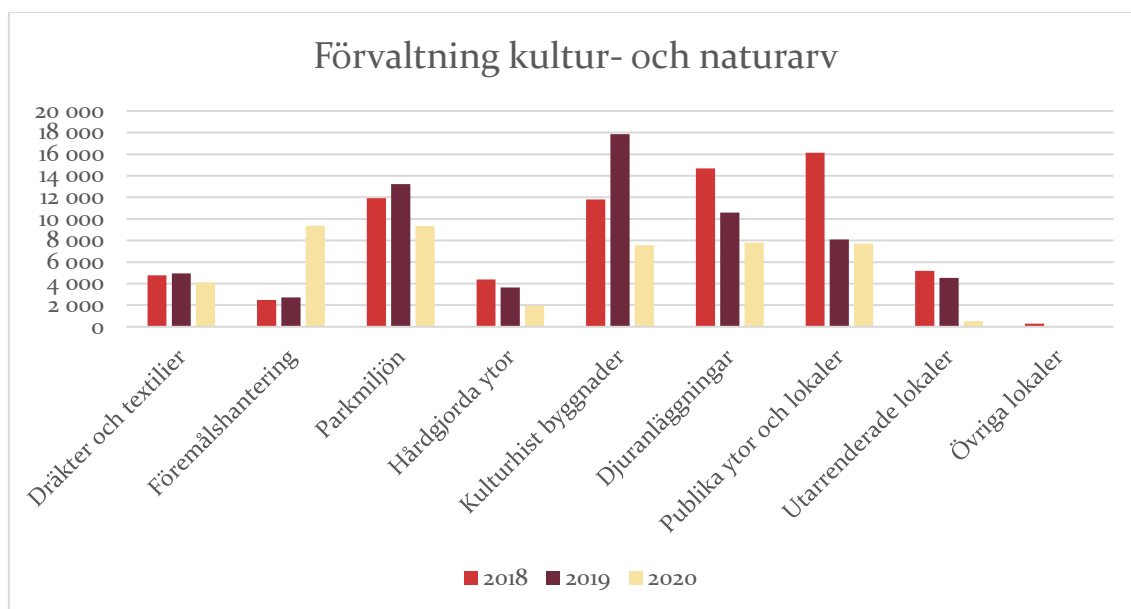

Diagram 1 visar Skansens reparation-, drift- och underhållsarbeten för åren 2018–2020 (uttryckt i tkr)

Förvaltning - byggnader

Arbetet med en övergripande strukturerad förvaltningsplan för Skansens över 250 kulturhistoriskt värdefulla byggnader har fortsatt. Förvaltningsplanen syftar i ett första skede till att kunna prioritera bland de mest akuta underhållsåtgärderna för att förhindra mer omfattande följdskador. På längre sikt ska mer detaljerade vård- och underhållsplaner tas fram för att underlätta planeringen av nödvändigt periodiskt underhåll av byggnadsbeståndet.

Skansens hållbarhetsarbete har stark bäring mot fastighetsförvaltningen. Grunden i arbetet; den regelbundna tillsynen, lokalvården, att på traditionellt manér lappa och laga, byta ut trasiga delar och underhålla byggnader och installationer är ett resurssnålt förhållningssätt där hållbara material och metoder är utgångspunkten. Det är även en förutsättning för att byggnaderna ska bevaras i autentiskt skick. Vidare kartlägger vi energiförbrukning och jobbar med energibesparande åtgärder, ett arbete som kommer att intensifieras kommande år.

Skansen ser med stor oro på hur förändringar av klimatet med kraftigare regn och vindstyrkor ökar åtgärds- och underhållsbehoven. Vi märker även att ett blötare klimat med milda vintrar ökar de fuktrelaterade skadorna (bland annat mögel och skadedjursangrepp). Skansen befinner sig redan i ett ansträngt läge gällande underhåll av många byggnader och miljöer. Om vi som en följd av extremväder måste åtgärda allt fler akuta skador ställs vi inför ett extremt kritiskt läge avseende långsiktigt underhåll och bevarande av Skansens bebyggda miljö. Ska de kulturhistoriska miljöerna finnas kvar i brukbart skick framgent krävs avsevärda insatser med betydligt ökade kostnader framöver. I dagsläget har Skansen inte ekonomiska möjligheter att klara av detta åtagande.

Lokalvård

Skansen har en egen enhet för lokalvård som ansvarar för den dagliga städningen i lokalerna. Storstädning, golvvård och fönsterputs genomförs löpande samt periodiserat 1–2 gånger per år i form avorstädningar. Lokalvården utför även vissa uppdrag åt Skansens arrendatorer. Skadedjursbekämpning och förebyggande arbete, i form av exempelvis inspektioner, genomförs i samtliga byggnader. I år har ett stort fokus varit extra renhållningsinsatser och leverans av desinfektionsmedel. Vidare har ett betydande arbete varit att förstärka hygien på ytor i de offentliga miljöerna. Under året har även en detaljerad underhållsplan för nödvändigt periodiskt underhåll påbörjats. Genom kompetensutveckling ställer lokalvården om för en allt mer långsiktig hållbarhet. Detta säkerställer också att medarbetarna arbetar utefter rätt arbetssätt och metoder.

Underhåll- och utvecklingsprojekt

Varje år genomförs ett stort antal underhålls- och utvecklingsprojekt i Skansens miljöer och byggnader. Underhållsbehoven är omfattande, likaså önskemålen om förbättringar och utvecklingsinsatser. God samordning mellan avdelningarna och gemensam prioritering av insatserna är väsentligt för att resurserna ska kunna användas optimalt. Det är Skansens egna hantverkare som ansvarar för den allra största delen av det löpande underhållet av byggnaderna. Samtliga steg i processen sker i nära samarbete mellan hantverkare, byggnadsantikvarie och projektledare. Utöver det planerade underhållet krävs också vanligtvis mer akuta reparationer utföras. År 2020 har varit ett exceptionellt år beträffande bygg- och underhållsåtgärder. Det mesta av det planerade underhållet har utgått på grund av resursbrist och korttidsarbete. Detta har inneburit att den redan höga skulden i form av eftersatt underhåll av byggnader och anläggningar ytterligare ökat.

Nedan redovisas ett urval av årets större underhålls- och utvecklingsprojekt.

Underhåll av zoologiska anläggningar

Skansens zoologiska anläggningar underhålls löpande och ett flertal större och mindre insatser genomförs varje år.

Arbetsmiljöåtgärder

Tillverkning samt montering av trappor och lejdare är utförda vid nedre säldammen. En handledare i bassängdelen i övre säldammen har monterats som en förbättringsåtgärd avseende arbetsmiljö för djurvårdarna. I samma syfte har montering av nya luckor samt wiresystem för öppning/stängning i järvhägn, tillverkning och montering av fallskydd på tak och av trappa i vallgrav genomförts.

Ny publikplats säl

Under de dagliga djurpratet om säl är det vanligtvis över 100 gäster närvarande vid varje tillfälle. För att tillgängliggöra informationstillfället för fler gäster har publikplatsen vid anläggningen gjorts om under året och innefattar nu en gradäng.

Nytt bevattningssystem i älghägn

Älghägnen har adderats med ett antal nyplanterade träd och buskar. Detta ger delvis en nödvändig skugga för älgarna samt en begräsning av sikten – både för gäster och för djuren. För att kunna upprätthålla denna grönska installerades ett nytt bevattningssystem.

Pump för isfritt ytvatten hos utter

Den befintliga pumpen i utteranläggningen byttes ut till en ny. Denna gör så att bassängens vattenyta inte kan frysa helt och således heller inte fryser fast i siktrutan. Detta underlättar för uttrarna att ta sig upp och ned i vattnet samt för djurvårdarna att tömma och rengöra bassängen.

Underhåll av kulturhistoriska och museala miljöer

Planering, åtgärder och uppföljning för vård och underhåll av det kulturhistoriska fastighetsbeståndet genomförs av Skansens hantverkare tillsammans med Skansens byggnadsantikvarie. Åtgärdsprogram upprättas fortlöpande efter vilka åtgärder på de kulturhistoriska miljöerna genomförs. Samtliga åtgärder dokumenteras. Utöver planerade åtgärdsförslag utförs också mer akuta bygginsatser.

Nedan presenteras ett urval av årets underhållsarbeten på kulturhistoriska och museala miljöer:

Biologiska museet

Biologiska museet stängdes september 2017 eftersom byggnaden krävde en omfattande renovering. Byggnaden hade då bland annat drabbats av vattenläckage via takfönster. Byte av takfönster påbörjades under 2018 och i början av 2019 avslutades den första etappen av projektet. I dagsläget har Skansen inte ekonomiska resurser att även byta fönstren på det andra taket av museet, men insatsen finns i planen för de närmsta åren. Ett vårdprogram har tagits fram för att definiera byggnadens och de befintliga utställningarnas kulturhistoriska värden. Slutsatsen är att både byggnaden i sig, och åtminstone det stora dioramats, har sådana värden att de tveklöst bör renoveras och bevaras, liksom andra karaktärsskapande delar av interiören. Dessutom konstateras det att tillgänglighet, utrymning och inomhusklimat behöver utvecklas för att verksamhet ska kunna bedrivas i lokalerna. Planen för 2020 var att vissa insatser i den riktningen skulle påbörjas, men kunde tyvärr inte genomföras på grund av resursbrist. Under året har regelbunden tillsyn med vidhängande smärre vårdinsatser genomförts.

Kommentar: Enligt en kalkyl från 2008 skulle kostnaden för renovering och iordningställande av Biologiska museet för utställningsverksamhet kosta omkring 15 mkr. Till detta kommer kostnader för renovering av de befintliga utställningarna, byggande av eventuella nya utställningar samt anpassning för ny verksamhet då det finns ett antal ytor där nya, kompletterande verksamheter skulle kunna inrymmas. Med nuvarande resurser är det inte möjligt att iståndsätta Biologiska Museet till ett sådant skick att vi kan bedriva verksamhet för gäst där.

Klädkammaren

Projektering, inköp och installation av ny konvektionsugn för värmebehandling av textilier har genomförts vilket betydligt bidrar till textiliernas bevarande och personalens arbetsmiljö.

Ekshärad

Planering och projektering för att utveckla Ekshärad som mötesplats där moderna krav vad gäller utrymning, tillgänglighet, värme, service och teknik tillgodoses har påbörjats och resulterat i ett koncept och initiala ritningar.

Täta Tak

Den enskilt viktigast insatsen för att skydda byggnadsbeståndet är att underhålla taken så att de inte börjar läcka. Underhåll av tak är dock ofta kostsamt. Under många år har de mest kostsamma underhållsinsatserna fått stå tillbaka. Det gör att Skansen nu har ett stort antal tak som är i akut behov av dyra insatser. Framförallt gäller det omläggning och tjärning av alla spåntak.

Planen var att genomföra några av dessa mer kostsamma insatser under 2020. Dock kunde inga av dessa arbeten genomföras i år. Fokus har istället legat på insatser i mindre byggnader där enbart egen personal krävts. Akuta lagningar har även genomförts på ett tiotal byggnader där läckage uppstått på grund av det eftersatta underhållet. Under året har taken på den sydsamiska bågstångskåtan och på timmerkåtan underhållits, det ena takfallet på Höladan vid Älvrosgården har lagts om, Skånegårdens halmtak har fått ny rygging, plåttaket på Gamla växelhuset har målats och taket på Skansens äldsta byggnad, Hedninghuset på Moragården, har lagts om.

Elverket

Ett utvändigt smidesräcke har tidigare demonterats och renoverats tillsammans med Jernakademin i Kramfors. Smidet är nu tillbaka i renoverat skick på Skansen och målning- och rostskyddsarbetet har påbörjats. Tack vare kontakten och samarbetet möjliggörs ett utbyte av kunskap och återväxt inom traditionellt smide. Vidare har kontorslokalerna byggts om, vilket har utökat elinstallationerna, VVS-saneringen och fönsterrenoveringen.

Skogsholms herrgård

På Skogsholms herrgård har arbetet med underhåll av fasader och fönster fortsatt. Under året har fönstren på huvudbyggnaden renoverats och målningen av flygelbyggnaderna har färdigställts. Fasaderna har målats med Falu rödfärg, en färg som Skansens målare kokat på plats som en del i den pedagogiska verksamheten att förmedla kunskap om traditionella material och hantverk. I samband med dessa insatser har ett flertal studiebesök tagits emot. Vidare påbörjades ett underarbete på en av paviljongerna.

Renoveringen av lusthuset, som är en populär vigselp plats, slutfördes också under året och har nu fått en förnyad utvändigt dekormålning efter förlaga från de äldsta kända avbildningarna.

Underhåll av uthyrda och publika lokaler

Det är nödvändigt att hålla en hög och ändamålsenlig standard i de lokaler som Skansen hyr ut. I många av dem serveras mat och dryck och det är ett stort tryck på deras serviceutrymmen. Mat och dryck är en viktig del av gästernas totalupplevelse av Skansen och trivselsn överlag. Även publika lokaler är viktiga för gästernas helhetsupplevelse av Skansen. Nedan presenteras ett urval av årets arbeten.

Sollidenrestaurangen

Byggnaden har ett synnerligen stort underhållsbehov, och under året har såväl akuta som planerade underhållsåtgärder genomförts. Månatliga byggavstämningssmöten har hållits för att fånga upp frågor och behov samt planera och genomföra insatser i samråd med arrendatorn.

En omfattande projektering av ett nytt ventilationssystem är under arbete. I detta ingår också en översyn av taket som på grund av flacka takfall och invändiga dagvattenledningar har problem med ständigt återkommande läckage. Projektering för dagvattenavledning ingår därför i projektet.

En kartläggning av hela byggnadens stammar och vattenledningar har tidigare genomförts och ytterligare etapper i det pågående stamrenoveringsprojektet har slutförts. Vidare har en omfattande interiör ytskiktsrenovering genomförts, i regi av arrendatorn, samt en fönsterrenovering. Efter en vattenskada under vintern har delar av golvet nylagts samt slipats och behandlats. En komplett brandskyddsinventering av hela byggnaden har genomförts och insatser för att säkerställa brandskyddet har inletts.

Publika toaletter

Sedan många år finns ett stort behov av att grundläggande uppdatera samtliga publika toaletter på Skansen. Detta för att driftssäkra dem och för att förbättra gästupplevelsen, tillgängligheten, vattenförbrukningen samt arbetsmiljön för lokalvårdare. Det är ett omfattande projekt som kräver god planering och samordning. Planen var att ta ett helhetsgrepp om detta med start 2020, men arbetet har i princip stått still under året på grund av resursbrist.

Övriga utarrenderade lokaler

Under året har ett flertal åtgärder gjorts avseende drift och underhåll av de lokaler som arrenderas av externa parter. Mycket av åtgärderna är av akut karaktär och omfattar lagning av trappor och dörrar, åtgärder på golv och golvbrunnar, ventilationssystem och belysning.

- Glasbruket har försetts med ny trappa vid entrén.
- I Gamla Krogen har tätning av väggar och av genomföringar genomförts.
- På Stora Gungan har det genomförts ett byte av golvbrunnen i köket, installerats en ny takbelysning i kapprummet samt ett nytt kylsystem till kylrummet.
- På Gubbhyllan har ett utbyte av golv i hela köket genomförts.
- På Koloni har VVS-installationer demonterats samt ett par mindre åtgärder genomförts avseende el- och byggarbeten.

Stöd-, styr- och reglersystem

Skansen är ett samhälle i miniatyr med ett högt besöksstryck, vilket innebär att vi har en stor mängd tekniska system som ska fungera driftsäkert och effektivt. Till detta hör även nödvändiga styr- och stödsystem för olika typer av övervakning och insatser. Till det planerade underhållet adderas varje år en stor mängd insatser av mer eller mindre akut karaktär. Nedan beskrivs två viktiga delar av vår infrastruktur.

Vi avsätter för närvarande stora resurser på att driftssäkra och uppdatera de tekniska systemen, som i många fall är föråldrade, störningskänsliga och mindre effektiva. På det här viset kan vi förbättra gästupplevelse och minska den tidsåtgång som vår tekniska personal behöver lägga på akuta uttryckningar till förmån för planerat, långsiktigt underhålls- och utvecklingsarbete. En annan målsättning är att energioptimera systemen för bättre driftsekonomi.

Den digitala Skansenkartan i GIS (Geografiskt Informations-System)

Skansens kartdatabas är nödvändig för att underlätta förutsättningar för bevarande och förvaltning av Skansens samtliga byggnader, anläggningar, ledningar i mark, träd och vegetationsytor. Den är endast tillgänglig för internt bruk. Kartan redovisar samtliga byggnader, anläggningar och marktyper samt all infrastruktur det vill säga alla typer av ledningar i mark. Det är angeläget att kartan alltid hålls uppdaterad, då den är en viktig informationskälla i samband med bygg- och grävprojekt på Skansen. Under 2020 har arbetet inletts med en total genomsyn och uppdatering av kartan.

Mälarvattensystemet

Mälarvattnet är en affärskritisk anläggning som förser djurdammar och parken med vatten i nödvändig mängd. Arbetet med att tillmötesgå Stockholms Hamnars nya kravställning på förläggingsdjup av Skansens sjöledning från Mälaren genomfördes tidigare genom nedviktnings av ledningen mot sjöbotten. Tyvärr var det inte möjligt att uppnå fullgott djup varför en projektering för en delvis ny dragning av ledningen samt flytt av pumparna mot kajkant har inletts. En uppdatering inom en snar framtid kommer att bli nödvändig för att driftsäkra systemet samt möjliggöra för nödvändigt underhåll av pumparna. Dessa är i dagsläget placerade cirka 6 meter ute i vattnet och är mycket svårtillgängliga för service, vilket i nuläget alltid kräver dykinsatser. Ett nytt övervakningssystem har installerats i en av de två pumparna under hösten.

Förvaltning - samlingar

Skansen eftersträvar en effektiv och hållbar samlingsförvaltning. Som ett led i detta pågår ett långsiktigt arbete med att inventera alla föremål i de kulturhistoriska miljöerna och registrera dem i Primus. Skansen följer därmed Riksrevisionens rekommendationer från 2018 - att prioritera arbetet med att säkra spårbarheten, det vill säga att veta vad Skansen har. Detta är viktigt inte bara för att kunna arbeta aktivt med föremålen utan även för att om något händer, en brand eller dylikt, veta vad som försvunnit, likaså vid stöld.

Skansen ska ha en samling som är relevant för sin verksamhet. Det innebär att insamling endast sker till gestaltning i utveckling av befintliga och nya museala miljöer, till pedagogisk verksamhet och till programverksamhet. I Skansens textila samlingar finns material som inte är relevant för museets verksamhet. Ett gallringsprojekt startades 2018 som kommer att fortsätta de närmaste åren.

Uppordning och vård

Skansen ska ha en samling som är relevant för sin verksamhet samt en effektiv och hållbar samlingsförvaltning. Som ett led i det arbetet har den beståndsinventering i två olika textilmagasin som påbörjades förra året prioriterats i år. Inventeringen görs i syfte att förbättra arbetsmiljön i de textila modulerna, skapa utrymme och därigenom bättre förutsättningar för vård och underhåll av det textila material som används inom ordinarie verksamhet. Arbetet har resulterat i en utgallring av rekvisitatextilier som inte är en del av samlingen och ej heller är relevanta för Skansens verksamhet. Detta har lett till ett samarbete med Skansenbutiken och projekten *Skansen Vintage* och *Skansen Recrafted*. Arbetet med dokumentation av föremål i samlingsdatabasen har fortgått under året. Vidare har även arbetet med att säkra spårbarheten, det vill säga identifiera, registrera och dokumentera objekt i samlingen fortsatt.

I början av året pågick arbetet med att skriva av Klädkammarens katalog från analog till digital form och cirka 4 500 objekt fördes in i samlingsdatabasen Primus.

För att säkerställa byggnaders, föremåls och textiliers tillstånd under perioden av korttidsarbete och stängda inomhusmiljöer har personalen utarbetat ett system för regelbunden besiktning av de museala miljöerna. Merparten av textilierna, men även andra föremål, har plockats ur miljöerna för säker förvaring på annan plats.

Gallring

Under året har beslut om gallring av objekt i samlingarna fattas. På grund av korttidsarbete har dokumentation och avyttring ännu inte kunnat verkställas.

Överlåtelse

Skansen har under 2020 överlåtit tre samiska designplagg: två par jeans och en t-shirt tillverkade av Denim Demon Jeans, till Ajtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

Textilvård och nysömnad

I den textila gestaltningen har fokus under 2020 legat på att komma ikapp med vård och underhåll av dräkter och inredningstextiler som används i Skansens basverksamhet. I mesta möjliga mån lagas och vårdas plagg med fokus på återbruk och ekonomi och för att kunna förlänga livslängden på föremål i brukssamlingen. Genom att laga på kulturhistoriskt korrekt sätt läggs grunden för pedagogerna att tillsammans med gästen inleda samtal om tidstypiska lagningstekniker samt ett ekonomiskt och resurssnålt förhållningssätt. Nysömnad och underhåll som har prioriterats 2020 har haft fokus på utomhusvistelse och exempelvis har omfattande arbete lagts ner på att laga pälsrockar sekelskifte samt att sy nya folkdräktströjor. Inventering i magasinerna har också resulterat i att inredningstextilier har kunnat bytas ut i flera miljöer och höja gestaltningen samt att brister i dräktbeståndet har uppdragats vilket kommer underlätta när nysömnad ska prioriteras framgent.

Förvärv

Under början av året förvärvades 14 objekt (11 vinglas och 3 ljusstakar). Under perioden av korttidsarbete beslutades om förvärvsstopp med ett undantag, en tidstypisk justersåg förvärvades till Snickerifabriken. Att notera är att 16 föremål/delar till föremål som alla stals vid ett inbrott i Apoteket i juni 1977 återlämnades till Skansen i november 2020.

Underhåll och reparation av hårda föremål och möbler

Kulturhistoriska verkstaden har fortlöpande tagit emot skadeanmälningar på föremål och möbler som slitits, gått sönder eller är i behov av justering. Skadeanmälningarna dokumenteras och åtgärdas succesivt. 44 skadeanmälningar har reglerats under 2020 (69 år 2019, 30 år 2018).

Kommentar: Att fortlöpande underhålla och reparera skador på föremål och möbler i de kulturhistoriska miljöerna förlänger livslängden på våra samlingar, ger gästen en mer autentisk upplevelse och underlättar våra pedagogers arbete.

Det gröna Skansen

Skansens parkområde och trädgårdar ska bidra till att gestalta bilden av kultur och natur i Sverige, i huvudsak från 1700-talet och framåt utifrån dokumenterad kunskap och så trovärdigt som möjligt. Skansen ska vårda, bevara och utveckla kulturhistoriska miljöer och platser.

Nedan presenteras ett urval av årets arbeten:

Biologisk mångfald

Biologisk mångfald är något som ständigt finns med i arbetet på Skansen. Arbetet med att förnya och förbättra Naturstigen har fortsatt även i år. På Naturstigen kan gästerna lära sig om hur de själva kan hjälpa till för att gynna den biologiska mångfalden genom att bygga fågelholkar, insektshotell, komposter med mera. I år har stigen utökats med bland annat en stubbe fylld med mulm för insekter.

Kommentar: Mulm är det lösa material som ansamlas inuti ihåliga träd. Den består framför allt av lös, murken ved. Där finns också ofta exkrementer från vedlevande insekter, fåglar och fladdermöss, gamla fågelbon samt rester av döda djur.

Trädfällningar

Under år 2019 fälldes ovanligt många träd på Skansen. Detta dels till följd av den varma sommaren 2018 som försvagade många granar, dels på grund av almsjukan. Inför i år planerades en återplantering av träd. Denna återplantering har dock inte varit möjlig att genomföra på grund av de ekonomiska besparingarna. Vidare har heller inte den planerade vaccineringen av almarna kunnat genomföras. Under året har dessvärre fler döda träd behövts ta ner på området.

Berikning minigrisar

Hagen för minigrisar vid Lill-Skansen har renoverats under april. Terrasseringar har byggts av sten och stock för att minska erosionen. Nytt slitlager har lagts på och grisarna har fått en ordentlig gyttjepöl gjuten i betong. Den tidigare gyttjepölen var en grop i marken som krävde en ständig bevattning för att hållas fuktig. Detta ledde till att mycket ytvatten rann vidare ner till Kyrkhultstugan som haft problem med fukt underifrån. Träd och vattenkoppor har fått skydd i form av träpalissader och vegetationsytor har inhägnats för att skona de få träd som finns kvar i hägnet. Även nya ungplantor har planterats.

Kolonilott 1920-tal

Under året har ett målbildsarbete för Koloniträdgården 1920-tal tagits fram. En målbild för en kulturhistorisk miljö – inomhus eller utomhus – kopplar samman berättelse och tematik som valts för denna miljö med den fysiska miljön. Målbilden realiserades därefter i ett åtgärdsprogram och stora delar av lotten revs under hösten. Nu arbetar trädgårdsmästare och trädgårdsantikvarie med en skötselplan och lotten kommer under vårvintern 2020/2021 byggas upp efter den nya målbilden. Målbilden fungerar även som ett stöd för pedagogerna i deras arbete i mötet med Skansens gäster. Utöver målbilden innefattade arbetet ett övergripande kunskapsunderlag gällande gestaltning av den yttre miljön, kunskapsunderlag gällande växterna i miljön samt ett åtgärdsprogram för justering av befintlig miljö. Invigningen blir i samband med koloniträdgårdsförbundets 100 årsjubileum sensommaren 2021.

Djurparken

Djurparkens ambition att utvecklas i en riktning mot att möta det allt mer urbana samhället och de miljöutmaningar mänskligheten har framför sig består, men förutsättningarna för att arbeta med utveckling under året har begränsats på grund av rådande situation.

Baltic Sea Science Center

Skansen har genom Baltic Sea Science Center fått en modern anläggning för att kunna kommunicera frågor om Östersjön och hållbarhet som berör 90 miljoner människor i Östersjöns avrinningsområde. Baltic Sea Science Center fungerar således som en informationsplattform om Östersjöns miljö och människans påverkan på havet. Anläggningen består av akvarium samt interaktiva utställningar som belyser människans påverkan samt mer fördjupande avsnitt om de biologiska, kemiska och fysiska sambanden. I anläggningen finns också en filmsal och en lektionssal. Bruttoarean på huset är cirka 2 000 kvm fördelat på två huskroppar och flera våningsplan. Verksamheten arbetar ständigt med att förnya, förbättra och uppdatera information och utställningar.

Verksamheten i anläggningen består främst av öppethållande för allmänheten under Skansens ordinarie öppettider samt specialiserad undervisning för skolan. Under året har skolor kunnat boka tre olika visningar. Dessa har varit bokningsbara främst för högstadiet och gymnasiet men vissa tider även för förskola, övriga grundskolan och särskolor. Året har präglats av pandemin och därför har skolklasser endast uppkommit till 132 lektioner (cirka 240 år 2019) och ett tiotal andra grupper, såsom organisationer och företag, som har varit på visningar i Baltic Sea Science Center.

Baltic Sea Science Center har mottagits väldigt positivt av gästerna. Besöksräknare i huset visar att cirka 293 000 gäster har besökt anläggningen vilket är drygt 45 % av totalt gästantal (34 % år 2019). Projektet har kunnat genomföras tack vare ett omfattande samarbete med BalticSea2020, Stockholms Universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet och Stockholm Vatten och Avfall. Aktörerna har tillsammans med Skansen ett kunskapsråd som planerar utställningarnas innehåll för att kunna ge en aktuell och korrekt bild av Östersjön och dess utmaningar. Samarbetet har inneburit en kvalitetssäkring av den information som delges i Baltic Sea Science Center. Kunskapsrådet har även bidragit med idéer till presentationsformer och varit delaktig i prioriteringar om vad som ska visas. Universiteten bidrar förutom kunskap med att sprida information om Skansen och vill finna ytterligare samarbeten kring programdagar, studentutbyten med mera.

Samarbetet inom kunskapsrådet sträcker sig via befintligt avtal fram till 2021 men redan nu arbetar Skansen med ett nytt avtal i diskussion med parterna i kunskapsrådet om hur samarbetet långsiktigt ska fortsätta och utvecklas.

Kommentar: Ambitionen är att större delen av Skansens gäster ska besöka huset för att lära sig om Östersjön och dess betydelse. Förhoppningen är även att ha tillfälliga och engagerande utställningar som nyheter. Ett annat mål är att vi årligen ska kunna ta emot 500 skolklasser för lektion i huset och här är Stockholm Vatten och Avfall en viktig samarbetspartner. De bidrar förutom med sin unika kunskap om avfallsfrågor även med ett årligt driftsbidrag samt ingångar i Stockholms stad för att kunna utveckla skolsamarbetet.

Det är viktigt att komma ihåg att Baltic Sea Science Center inte hade kunnat möjliggöras utan stiftelsen BalticSea2020 som har bidragit med den största delen av finansieringen för att projektet har kunnat genomföras. Dessutom har BalticSea2020 bidragit med egen kompetens och erfarenhet i projektet.

Kunskapsrådet visade sig vara en stor framgångsfaktor i detta projekt. Det har väsentligt bidragit till att öka samarbete mellan SLU och SU. Under den cirka femåriga process det varit att ta fram Baltic Sea Science Center kan vi se hur nya samarbeten och dialoger börjat växa fram mellan de olika universiteten.

Artbevarande

Skansens ambition att stärka sitt arbete med artbevarande kvarstår men under året har det rått en alltför stor osäkerhet kring ekonomin för att processen ska kunna ha gjort några framsteg. Dialogen kring fjällräv och berguv har fortsatt men inga tydliga resultat har nåtts. Vidare fortsätter utvärderingen av arbetet med utsättningar av berguv, som pågått i över 20 år. Utvärderingen görs tillsammans med Naturhistoriska Riksmuseet och Skärgårdsstiftelsen. DNA från ett 50-tal vilda uvar finns nu för analys på Naturhistoriska Riksmuseet, men analyserna har pausats på grund av rådande situation.

5. Friluftsmuseets särskilda förutsättningar

Friluftsmuseer har unika möjligheter att förmedla historia och ge en känsla för liv i andra tider och epoker. Det finns alltid något att berätta oavsett vem som lyssnar. På Skansen fortsätter arbetet med att utveckla förmedling och folkbildning oavbrutet.

Diagrammet nedan visar drift- och underhållskostnader, uttryckt i tkr, för ett urval av Skansens folkbildande verksamhet för åren 2018–2020.

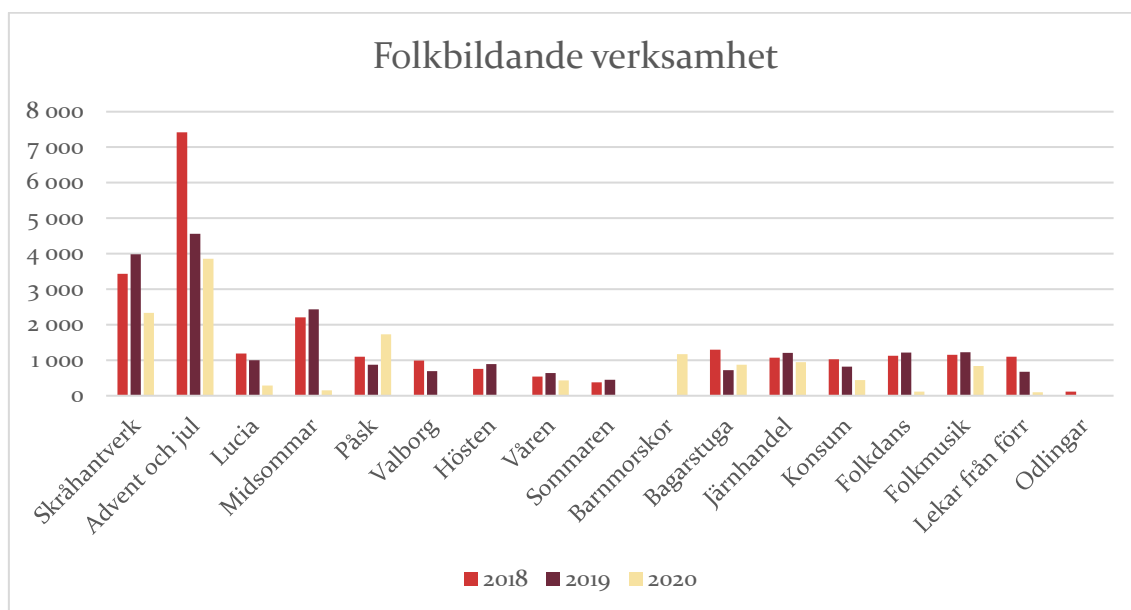

Diagram 2 visar drift- och underhållskostnader för ett urval av Skansens folkbildande verksamhet för åren 2018–2020 (uttryckt i tkr)

Den kulturhistoriska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten i de kulturhistoriska miljöerna är både lärande- och upplevelsebaserad. Den bjuder på sinnesupplevelser, specifika för friluftsmuseet, med ljus och värme, doft och smak och ofta möjligheten att delta i det som för stunden pågår (karda, bära ved med mera). Den kulturhistoriska verksamheten stimulerar och väcker gästernas nyfikenhet och fantasi genom intimiteten i det personliga mötet och samtalet med en museipedagog.

Den zoologiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten kring Skansens djur är liksom den kulturhistoriska verksamheten såväl lärande som upplevelsebaserad. Den zoologiska verksamheten ska väcka gästernas intresse för djur och natur samt bidra med lärande kring djuren, djurens miljöer och människans samspel med djuren förr, idag och i framtiden. Att bedriva en djurparksverksamhet på ett friluftsmuseum idag ställer mycket höga krav på säkerhet och djurvälstånd. Dessutom är det idag också nödvändigt att kunna visa på ett tydligt syfte med själva djurhållningen. För Skansens djurhållning är den upplevelsebaserade pedagogiken tillsammans med artbevarande centralt. Att visa vilda djur och husdjur på ett friluftsmuseum ger i dagens urbana samhälle unika möjligheter att engagera människor i deras relation till och förståelse för naturen.

Förmedling i fokus – bokad verksamhet

Bokade visningar

Totalt genomfördes på den kulturhistoriska- och zoologiska avdelningen (Baltic Sea Science Center exkluderat) 343 visningar år 2020, vilket motsvarade 1 014 visningstimmar (1 303 respektive 2 723 år 2019, 1 213 respektive 2 654 år 2018). Jämfört med föregående år innebar detta en minskning med cirka 66 % av antalet visningar och en minskning med cirka 63 % för antalet visningstimmar.

Under året har Skansen främst nått förskolan och gymnasiet. De visningar som erbjuds till skolan utgörs av ett bokningsbart basutbud som följer de aktuella läroplanerna och ger möjlighet till ett lustfyllt lärande för samtliga årskurser. Det är främst den zoologiska- och kulturhistoriska avdelningen som genomför visningar och det är deras visningar som återfinns i det bokningsbara basutbudet. Utöver dessa har det också genomförts ett antal skraddarsydda visningar under året.

De populäraste visningarna under året har varit Sveriges vilda djur, Östersjöns rovdjur, Djuren på Skansen-Akvariet och Sverige från norr till söder. Således är båda avdelningarna representerade i de populäraste visningarna.

Diagrammet nedan visar antalet genomföra visningar månadsvis.

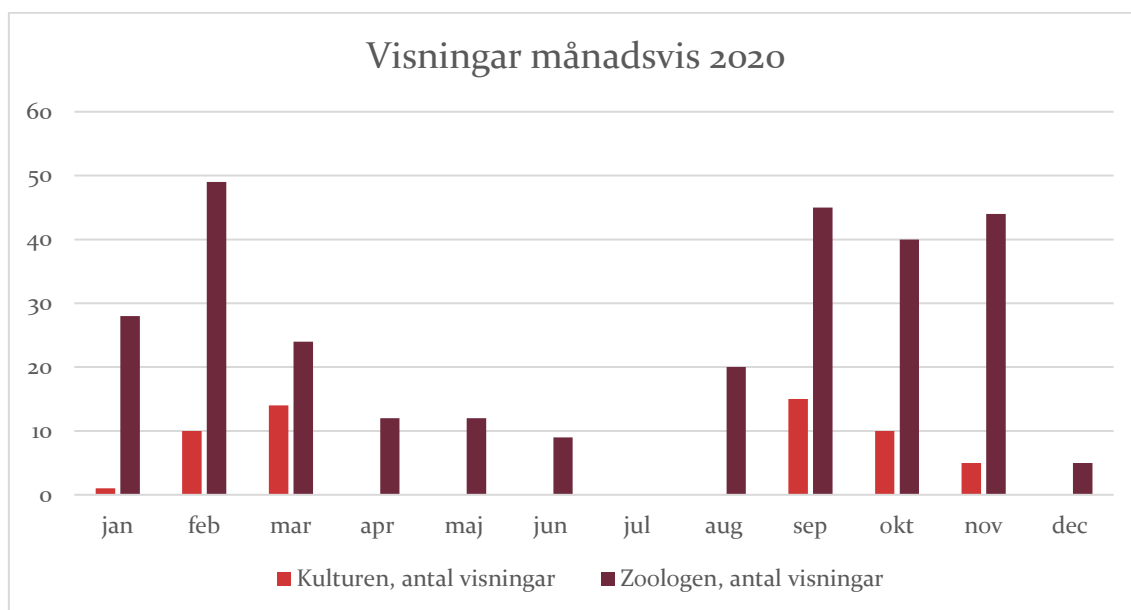

Diagram 3 visar antalet visningar månadsvis uppdelat för kulturhistoriska- och zoologiska avdelningen (Baltic Sea Science Center exkluderat) för år 2020 (uttryckt i antal)

Skapande skola

Skansen hade tidigare år många samarbeten med skolor inom ramen för Skapande Skola. Sedan regelverket för medelstillsättning ändrades kvarstår endast samarbeten med ett litet antal skolor som sedan tidigare hade sökt och beviljats pengar för ett längre (minst treårigt) projekt som redan hunnit påbörjats. Under 2020 genomfördes inga visningar inom ramen för Skapande Skola. De planerade visningarna fick skjutas upp flera gånger på grund av pandemin och kommer förhoppningsvis att genomföras under sensvåren 2021. Därefter avslutas Skansens Skapande Skola-samarbeten.

Kommentar: Konsekvensen av de ändrade förutsättningarna är att Skansen får färre bokningar och att Skapande skola-verksamheten i det närmaste fasats ut från Skansen. Tidigare har Skansen haft många samarbeten med skolor i förorter som annars inte så ofta bokat besök, exempelvis skolor i Upplands Väsby kommun och Botkyrka kommun.

Skolvisningar med kulturhistorisk inriktning

Till följd av pandemin och dess effekter har bokad verksamhet endast bedrivits i mycket liten skala under 2020. Den ekonomiska situationen och omställningen till korttidsarbete i kombination med att de flesta visningarna avbokades gjorde att skolverksamheten pausades från maj. Verksamheten återupptogs sedan i augusti och pågick utomhus fram till dess att hårdare restriktioner infördes i slutet av oktober. De populära programpunkterna *Skolan och hantverket* samt *Stadsliv* ställdes in.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den kulturhistoriska avdelningen under åren 2018–2020.

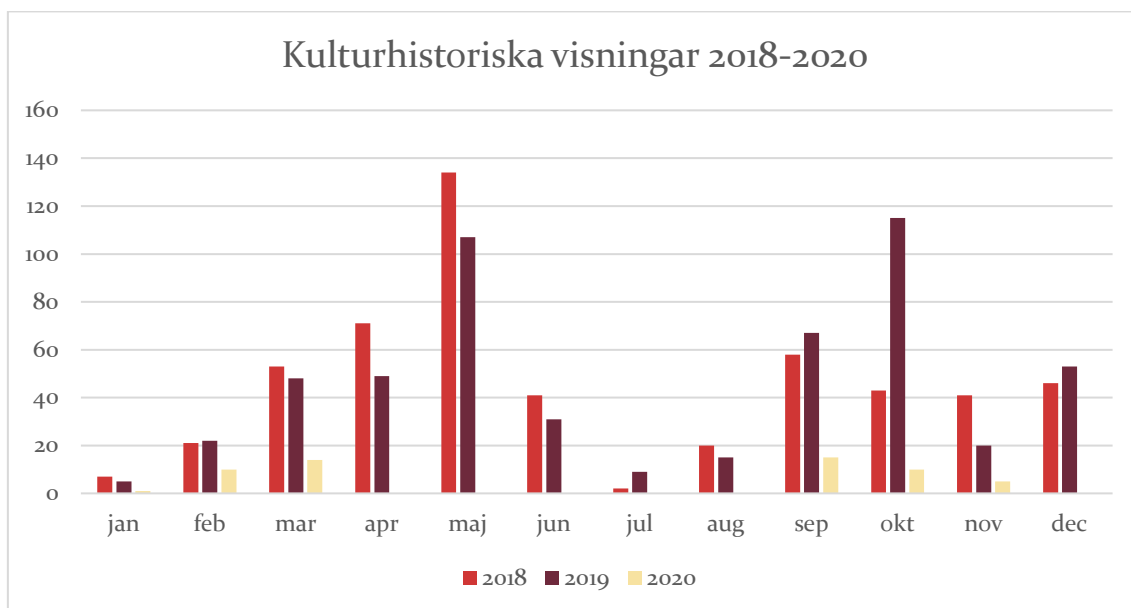
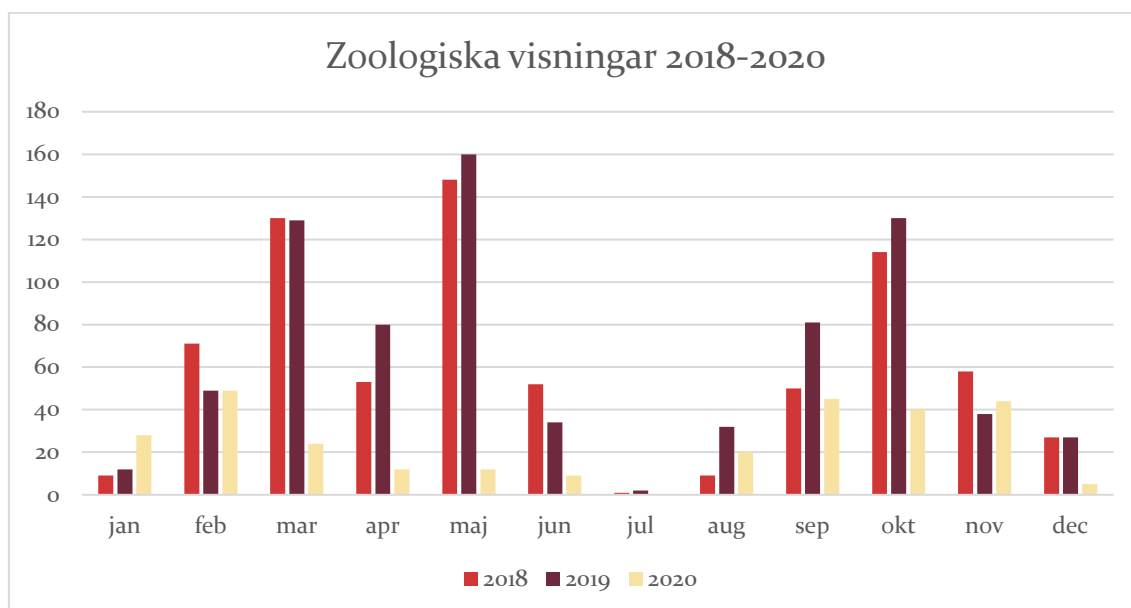

Diagram 4 visar antalet kulturhistoriska visningar månadsvis för åren 2018–2020 (uttryckt i antal)

Skolvisningar med zoologisk inriktning

Alla visningar uppdateras och förnyas löpande men under året har en stor del av undervisningen påverkats av rådande situation. Antalet klasser som besökt Skansen har minskat drastiskt. I år har det heller inte varit möjligt att genomföra Kapten Reko på plats, utan eleverna har erbjudits specialproducerade filmer som innefattat mjölkning, äggplockning med mera. Under året har en rad andra digitala pedagogiska visningar testats. Den digitala live visningen som visats flest antal gånger (cirka 25 gånger) var en allmän djurvisning som användes av skolan i Finland, dels för att lära sig om djur, dels som träning i det svenska språket.

Diagrammet nedan visar antalet genomförda visningar månadsvis för den zoologiska avdelningen (Baltic Sea Science Center exkluderat) under åren 2018–2020.

Kurser naturbruksgymnasium

Samarbetet med gymnasieskolor med djurvårdarinriktning har fortsatt under året, men i något mindre omfattning än tidigare. Sammantaget säljs kurser till denna målgrupp för motsvarande drygt 700 000 kr. I kurserna får eleverna öva på praktiska moment kopplade till djurvård, men även ren etologiundervisning. Vidare har även kurser i presentationstekniker samt körning med häst erbjudits under året.

Hej Sverige

Visningen ”Hej Sverige!”- riktad till framförallt nyanlända ungdomar har bokats en gång under 2020 (5 gånger 2019 respektive 2018). Visningarna fokuserar på att lära deltagarna om svensk natur- och kulturhistoria och svenska språket. Skansen vill genom detta skolprogram fånga upp SFI-elevers och nyanländas behov samt underlätta deras väg till integration i Sverige.

Tottieska gården

Under arbetet med gestaltningen av Tottieska gården togs två visningar för bokade grupper fram. Visningarna har tagits fram utifrån en analys och underlag av Skansens gäster och bygger i detta skede på en dramatisering av livet i huset runt 1770-talet med möten med pedagoger i roll som Anders och Henrica Tottie och deras mamsell. När dramatiseringen är avslutad bjuds gästerna på dryck och tilltugg efter recept från 1700-talet. En specialkomponerad meny från Cajsa Wargs kokbok har tagits fram via en av Skansens arrendatorer för de grupper som önskar avsluta sitt besök med en middag. Målgrupper för visningen har varit intressegrupper för 1700-tal, föreningar, företag som tidigare bokat liknande aktiviteter på Skansen samt Skansens samarbetspartners.

I år kunde enbart en visning genomföras för Byalaget (cirka 25 visningar genomfördes totalt år 2019).

Trädgårdsvisningar

Under år 2019 färdigställdes två visningar med trädgårdsinriktning tillsammans med en extern part. Manus och instruktioner togs fram till de nya visningarna Från stad till land samt Vilda växter. I år var ett flertal visningar inbokade, men samtliga avbokades utom en som genomfördes under hösten.

Förmedling i fokus – öppen verksamhet

Djurprat

Skansens djurprat fyller en viktig funktion inom det pedagogiska arbetet för att informera och utbilda gästerna, vilket är även ett av de uppdrag svenska djurparker har enligt djurparkslagstiftningen. Djurpraten innehåller en kombination av intressanta fakta och anekdoter om Skansens olika djurarter. På grund av rådande situation har nästintill samtliga djurprat varit inställda, då dessa vanligtvis lockar en stor andel gäster.

Det finns även en omfattande skyltning i djurparken med såväl kortfattat fakta som fördjupad information vid alla hägn och hagar. På så sätt kan gästen även ta till sig information på egen hand.

Värdskap vid Björnberget

Med anledning av det stora intresset för Skansen björnungar födda 2020 inrättades en värdsbudsorganisation vid björnberget de dagar gästsiffrorna bedömdes bli höga. Organisationen bemannades främst av programvärdar, men även av entrévärdar, producenter och personal från den zoologiska avdelningen. Syftet med värdskapet var att minska risken för folksamlingar genom att vid behov enkelrikta gästflödet och därmed underlätta en säker passage genom björnberget.

Den kulturhistoriska öppna verksamheten

Den kulturhistoriska verksamheten på Skansen bedrivs inom tre huvudsakliga processer; samlingsförvaltning, kulturhistorisk gestaltning och förmedling. Dessa tre delar är grunden för Skansens museierbjudande.

Museiupplevelsen på Skansens är både lärande- och upplevelsebaserad. Den bjuder på sinnesupplevelser, med ljus och värme, doft och smak och ofta möjligheten att delta i olika aktiviteter i gestaltade museimiljöer. Den är också unik i den bemärkelsen att den ger så många tillfällen till möten och samtal med museets pedagoger. Jämfört med många andra museer sker en mycket liten del av förmedlingen via skriven text.

Merparten av den skrivna texten finns i KulturPunkt. Den digitala förmedlingen är en viktig och växande del av museiupplevelsen på Skansen. Under året har pandemin på ett mycket genomgripande sätt påverkat den kulturhistoriska verksamheten. Museimiljöernas inomhusdelar har varit i princip helt stängda sedan april och visningar har under långa perioder varit pausade.

Kommentar:

Till följd av de ändrade verksamhetsförutsättningarna och korttidsarbete har den kulturhistoriska avdelningen lagt om sitt arbetssätt och sina arbetsuppgifter. Endast nödvändig samlingsförvaltning inklusive textilvård har kunnat upprätthållas. Den förmedlande verksamheten har gjorts av pedagoger som rört sig utomhus samt med hjälp av ett antal titta-in-miljöer som iordningsställts och viss utomhusgestaltning. Inga planerade utvecklingsprojekt har genomförts och de vanligtvis omfattande sommar- och julsäsongerna har ställts in. Den kulturhistoriska avdelningen lånade därtill under perioden maj-augusti också ut elva av sina tillsvidareanställda medarbetare till funktioner i andra avdelningar som bedömdes som prioriterade givet Skansens ekonomiska läge. Den kulturhistoriska avdelningen har fortsatt bedrivit arbete kopplat till fotografering och filminspelningar som sker i Skansens museimiljöer. Här har Skansen under 2020 sett en ökning av antalet förfrågningar.

Gestaltning

Under året med stängda museala miljöer har gestaltningarna ändrat karaktär och gästerna som besökt det parköppna Skansen har kunnat titta in genom fönster och upplevt en gestaltning med en historia som antingen förmedlats av parkpedagogerna eller i digital form genom KulturPunkter (QR-koder). Inför påsken skapades fyra titta-in-miljöer (Järnhandlarbostaden, Skånegården, Statarlängan och Väla skola). Till hösthelgerna skapades gestaltningar med koppling till höstens aktiviteter i samma fyra miljöer. Till julen planerades åtta titta-in-miljöer, som delvis hann bli gestaltade ute i miljöerna (Statarlängan, Väla skola, Skånegården, Järnhandlarbostaden, Poststationen, Boktryckarens hus, Ordenshuset och Skogaholms herrgård). Även om gästerna inte hann ta del av gestaltningarna på palts har KulturPunkterna publicerats digitalt och även fyra filmer till punkterna har producerats. Samtliga KulturPunkter är resultatet av samarbete över avdelningsgränserna samt med en extern filmfotograf.

Fördjupad information via KulturPunkt

Under försommaren sattes skyltar med QR-koder upp vid flera av Skansens kulturhistoriska miljöer. Koderna är kopplade till KulturPunkt som är ett digitalt gränssnitt som gör det möjligt för gäster att ta del av digital förmedling. 11 museala miljöer har nu en KulturPunkt med fördjupad information. Åtta av dessa har en inledande film med klädda karaktärer (se vidare i avsnittet *Digital tillgänglighet*).

Samarbete med gymnasieskolor, vuxenutbildningar, universitet och högskolor

Skansen erbjuder varje år ett antal praktikplatser inom park- och trädgårdsarbete, byggnadstekniker, det kulturhistoriska området och den zoologiska verksamheten. Även studiebesök från olika studerande förekommer årligen. En del samarbeten och studiebesök är återkommande, andra byts ut. Under perioden tog Skansen emot praktikanter, gymnasieelever, praoelever samt studiebesök ingående i olika utbildningar. Längden på praktik- och praoperioder samt studiebesök varierar från en dag upp till ett par veckor eller månader.

Nedan presenteras ett urval av årets aktiviteter:

På Bygg- och fastighetsavdelningen har sju praktikanter tagits emot, bland annat studenter från två gymnasier samt från Lunds Tekniska Högskola. Studenterna har fått öva på snickeri, traditionellt hantverk, projektering, arkitektur och fastighetsförvaltning.

Zoologiska avdelningen tar årligen emot ett större antal APL-elever (arbetsplatsbaserat lärande) från Naturbruksgymnasium, med kontinuerligt samarbete med Spånga gymnasium, Realgymnasiet Stockholm och Djurgymnasiet Stockholm med fasta praktikperioder där längden varierar mellan enstaka dagar upp till fem veckor. Praktiken syftar till att förbereda eleverna för djurvårdaryrket i första hand. 2020 togs sammanlagt 21 elever emot (38 elever 2019)

Sedan kursstart 2015 har Skansen samarbetat med Hermods YH-utbildning för trädgårdsmästare. Skansen tar årligen emot två till fyra elever på LIA-perioder (Lärande i arbete). Förutom att ta emot praktikanter bidrar Skansen med uppdragsutbildningar inom till exempel lieskötsel och slätter. För Skansen är samarbetet Hermods YH-utbildning viktigt då det ger möjlighet till kunskapsspridning, väcka intresse om Skansen som ett besöksmål för trädgårdsintresserade samt att praktiken kan leda till anställning. Vidare har ett par praktikanter från Hvilan YH-utbildning för arborister varit på plats och även tre arborister har fått handledning i sina examensarbeten. Representant från Skansen ingår i utbildningens ledningsgrupp vilket gör att Skansen har inflytande över kursernas innehåll och utformning.

Genom ett återkommande samarbete med institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap på Stockholms universitet, inom ramen för det tvärvetenskapliga programmet ”Museer och kulturarv”, erbjuder Skansen praktikplats till en student varje år och så även denna period. Praktikanten deltar genom att förbereda, genomföra och analysera den pedagogiska kulturhistoriska verksamheten med fokus på skolan.

Hösten 2019 började en lärling från Stockholms Hantverksakademi i Skansens kulturhistoriska verkstad en tvåårig lärlingsperiod där Skansen har förbundit sig att låta den studerande följa och medverka i arbetet så att hen lär sig konservators/möbelrestauratörens yrke såväl praktiskt som teoretisk. Den studerande, som får en individuell studieplan, får på så sätt en bred kunskap om yrkets olika arbetsmoment.

Kommentar: För Skansen är det viktigt att vara en del av utbildningar som har koppling till vår verksamhet och våra expertområden. Att på ett år ta emot elever från olika utbildningar berikar Skansens medarbetare och verksamhet. Vi får via dessa samarbeten tillgång till kunskapsunderlag, nätverk och innehåll i utbildningar med koppling till vår verksamhet. Utöver detta är det utvecklande för vår personal att undervisa inom sina expertområden och också rent praktiskt överföra kunskap inom dessa. Det är dessutom viktigt att vara en arbetsplats som bidrar med praktikplatser så att elever förbereds för till exempel djurvårdaryrket vilket ger en återväxt till yrket och branschen som är viktig för en djurpark.

6. Parköppet

Årets första veckor inleddes med ett ordinarie programutbud likt tidigare år. Pandemins framfart krävde dock en snabb omställning av Skansens totala programutbud. Under paraplybenämningen "Parköppet" ställde Skansen om programutbudet för att, utan att ta extra resurser i anspråk, kunna erbjuda gästen ett tryggt och lustfyllt innehåll. Eftersom övriga aktiviteter på Skansen har fått pausats, har de självgående aktiviteterna ämnat levandegöra området för att således bibehålla styrkan i Skansens varumärke och ändå visat gästen en levande park. I och med höstens hårdare restriktioner beslutade Skansen att stänga fredagen den 27 november klockan 15.00.

Det öppna museierbudandet

I början av april fattades beslut om att stänga alla museala inomhusmiljöer som en följd av pandemin. Ingen verksamhet har därefter bedrivits i dessa (undantaget är Järnhandeln som hann vara öppen åtta dagar i oktober innan strakare restriktioner gjorde att den åter stängdes). Detta innebar att under 2020 har 30 bemannade miljöer varit öppna för gästerna, varav 11 hantverksmiljöer och tre miljöer som bemannats av volontärer i samarbete med extern part. Under återstoden av året har all förmedling skett utomhus. Kulturhistoriskt klädda pedagoger har mött gäster runt om på Skansen och arbetat med olika typer av förmedling och enklare aktiviteter så som vassbåtstillverkning, spela grammofonskivor och dylikt.

Museipedagoger – ett värdefullt värdskap

Museipedagogerna har, utöver att levandegöra Skansen som museum, också utövat ett värdefullt värdskap runt om på området och bistått i logistik kring aktiviteter som bland annat *Lekar från förr* och *Retrolek*. Dagliga, korta introduktionsvisningar till Skansen på svenska och engelska har också erbjudits. Vanligtvis erbjuds dessa visningar endast under sen höst och tidig vår, men under 2020 genomfördes dessa även under sommarsäsongen. Två av Skansens volontärgrupper som är verksamma i museimiljöer, kolonister och barnmorskor, bidrog till gästmötet utomhus.

Kommentar: Att notera är att all kulturhistorisk förmedlingsverksamhet från och med juni bedrevs av Skansens tillsvidareanställda pedagoger tidvis förstärkta av volontärer ur några av Skansens samarbetsgrupper. Då pedagogerna varit på korttidsarbete och endast arbetat två dagar per vecka har förmedlingen till gäst skett i avsevärt mindre omfattning än under normala omständigheter. För att klara att hålla Skansen parköppet har de säsongsanställda museipedagoger som hade hunnit kontrakteras i mars under sin uppsägningstid arbetat på andra avdelningar i syfte att hålla nödvändiga funktioner (entréer, försäljningen och parken) i drift.

Korvgrillning, Retrolek och Lekar från förr

April var start för parköppet, till en början innehållandes Korvgrillning, Retrolek och Lekar från förr. Dessa aktiviteter som tidigare år varit bemannade, fick nu lov att fungera utan personal på plats. Innehållet justerades till sådant material som inte kräver översyn. Ingen statistiksammanställning kunde genomföras då aktiviteterna var obemannade.

Skansenbingo, Tipspromenad och Kägelbanan

I maj tillkom Skansenbingo och Tipspromenad, två nya aktiviteter ämnade att få gästen att genom ett lekfullt lärande upptäcka Skansen. I Skansenbingo fick gästen med hjälp av en bingobricka ge sig ut på området för att försöka få syn på eller uppleva typiska Skansenföreteelser, så som att hälsa på sälen, se ett knuttimrat hus eller känna doften av nybakta bullar. När gästen klarat att få syn på fem i rad av dessa företeelser på sin bingobricka har gästen fått bingo. Aktiviteten kunde göras gemensamt eller som en tävling. Tipspromenaden med start vid Statarlängan hade två kategorier, barn och vuxen, och tog gästen via Naturstigen, genom Skånegårdens och runt sommarhagen. Frågorna kretsade kring de miljöer gästen passerade på promenaden. Från och med maj togs även Kägelbanan vid Gubbhyllan in i programmet. Förenklade regler togs fram och klot, käglor och poängtabeller sattes ut på platsen för att skapa ännu en självgående aktivitet. Ingen statistiksammanställning kunde genomföras då aktiviteterna var obemannade.

Käpphästar

I början av juli tillkom aktiviteten Käpphästhoppning till Skansens utbud. Käpphästar är en företeelse som funnits länge då bilder visat att det funnits på 1500-talet. De senaste åren har käpphästhoppning utvecklats till en sport som vuxit i popularitet bland barn och tonåringar.

På Skansen fick Käpphästhoppningen en egen bana på Ponnyridningens ordinarie slinga (något förkortad tur) med startpunkt Bredablick. Delvis för att fylla det tomrum som den uteblivna ponnyridningen inneburit för gästen, men främst för att det är en självgående, lustfylld aktivitet i tiden. De färgglada hindren såg ut som mindre varianter av riktiga hästhoppningshinder och har tillverkats av Skansens rekvisitörer. Vid påstigningsplatsen fanns käpphästarnas stall, där gästen lånade sin häst och påbörjade ritten som gick över sju hinder. Ingen statistiksammanställning kunde genomföras då aktiviteten var obemannad.

Skridskobanan

Stockholmare, skolklasser och förskolegrupper samt övriga gäster har haft möjlighet att åka skridskor på en uppbyggd skridskobana på Bollnästorget under perioden januari till mars. Intill skridskobanan fanns varma och kalla drycker till försäljning samt korv för egen grillning. Dessutom kunde gästerna i år även köpa vantar, mössor och strumpor. Uthyrningen av skridskor har ökat jämfört med föregående år, främst barnskridskor.

Kommentar: Då skridskobanan är ett lyckat inslag under vintern på Skansen beslutades det att permanenta skridskobanan på Bollnästorgets dansbana från och med 2020. Alla förberedande arbeten inför detta genomfördes under 2019.

Helger med vårkänsla

Tidigare program, *Vårmarknad på Skansen*, genomfördes i år i formen parköppet med vårkänsla. Under dessa tre helger, under april och maj, kunde gästerna ta del av vårsysslor i trädgårdar och täppor, delta i prova-på-aktiviteter såsom pröva gå på styltor, hoppa säck och liknande lekar för både barn och vuxna. Vidare kunde gästerna prova *Retrolek* där de fick testa sin motorik med lekredskap och spel som var vanliga vid Folkparkernas glansdagar. Det fanns även ett par obemannade aktiviteter, så som bingobricka, kugelbana och en uppsatt tipspromenad. Vid Bollnästorget var korvgrillningen igång och möjlighet fanns att ta med egen korv eller köpa på plats. Logen var öppen och sålde hantverk, kaffe och godsaker. Marknadsbodarna vid Bollnästorget höll även öppet och erbjöd ett stort matutbud och hantverk. I Glashuset vid Ölandskvarnarna visades historiska lökar upp. Utomhus vid de kulturhistoriska miljöerna visades byk på Garverigården med tvätterska som även rörde sig i staden, vårstädning i Statarlängan med hängning av tvätt utomhus, mattor som skakades och ett öppet dass, täljning och information om barkbröd vid Älvrosgården, maskrostuta och utomhussysslor vid Back Mats stuga, Moragården. Vid dessa miljöer fanns pedagoger på plats för att berätta och svara på frågor.

Helger med höstkänsla

Tidigare program, *Härliga hösten*, omarbetades till formen parköppet med höstkänsla. Programmet liknade därmed helgerna under våren. Under fyra helger under september kunde gästerna ta del av ett vackert Skansen i höstskrud, delta i prova-på-aktiviteter så som pröva gå på styltor, hoppa säck och andra lekar för både barn och vuxna. Gästerna fick även prova på *Retrolek* och ta del av ett par obemannade aktiviteter så som bingobricka, kugelbana, en uppsatt tipspromenad samt gå Naturstigen.

Utöver dessa aktiviteter visades en äppelutställning i Skånegårdens lider i samarbete med Ekebyhovs äppelgenbank. Under en helg fanns Pomologiska sällskapet på plats och informerade. Koloniträdgårdarna bemannades med kolonister och barnmorskor rörde sig över Skansen och berättade om hur deras arbete såg ut förr i tiden.

Vid Bollnästorget erbjöds gästerna värma sig vid de öppna eldarna och de kunde även grilla korv och äpplen. Möjlighet fanns att köpa både korv och äpplen på plats och Logen hade öppet och erbjöd kaffe, godsaker och hantverk. Ett par marknadsbodas hade öppet på Bollnästorget och sålde mat och gediget hantverk.

Pedagoger berättade om höstens olika sysslor vid fyra tillfällen under helgerna vid Statarlängan, Skånegården, Järnhandlarbostaden och Väla skola. Dessa miljöer hade även förberetts invändigt så att gästerna kunde titta in utifrån. Dessa hade ett gemensamt tema kring självhushållning och höstens sysslor. Exempelvis förbereddes det tillagning av senap i Skånegården, i Statarlängan visades lappning och lagning, i Väla skola tog man tillvara på årets honung och i Järnhandlarbostaden gjorde man vattlingon. Utöver detta kunde även gästerna ta del av fördjupad information, i form av text, bild och film via KulturPunkt.

Höstlov

Årets höstlovsaktiviteter genomfördes endast utomhus i formen parköppet. Det kulturhistoriska programmet fick justeras för att fungera med de nya förutsättningarna och samtidigt vara resurseffektivt. Upplägget gick ut på en mysterievandring på egen hand, vilket involverade gästerna att på egen hand leta efter ledtrådar och lösa gåtor för att till slut kunna lösa mysteriet. Till sin hjälp hade gästerna skyltar att följa, tre karaktärer att möta och gestaltningar i form av titt-in-miljöer i stadskvarteren. Vidare kunde gästerna grilla korv vid Bollnästorget, gå på tipspromenad, spela spökbingo, prova på *Lekar från förr* och hästkvastflygning. Årets höstlov lockade drygt 30 300 gäster och mysterievandringen engagerade många (35 700 gäster år 2019, 30 200 år 2018).

Utbud för barn och unga

Barn och unga är en viktig målgrupp och en stor del av programverksamheten och det pedagogiska utbudet syftar till att ge barn både kunskap och lek på Skansen. I diagrammet nedan redovisas driftkostnaderna, uttryckt i tusentalskronor, för en del av arbetet riktat mot barn.

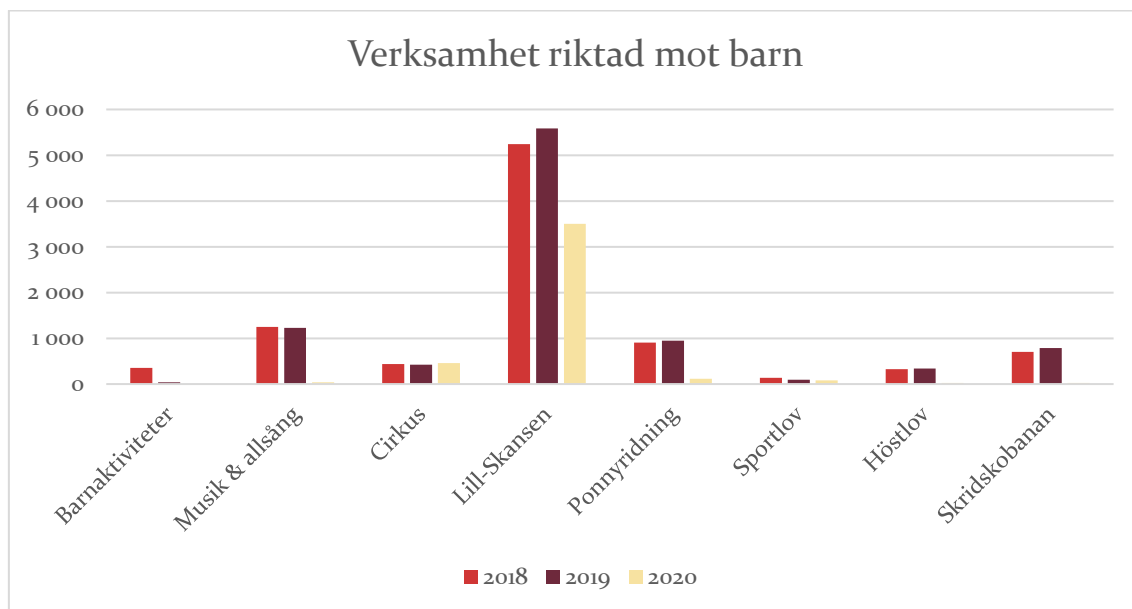

Diagram 5 visar driftkostnaderna för delar av Skansens arbete riktat mot barn för åren 2018–2020 (uttryckt i tkr)

Ponnyridning

Under året pausades först ponnyridningen under de första månaderna. Därefter har Skansen beslutat att ponnyridningen ska läggas ner i samband med en översyn av dess kostnader. Förra året genomfördes drygt 21 000 ponnyridningsturer under året, vilket var en ökning från tidigare års nivåer på drygt 17 000 ridturer (baseras på försäljningsstatistik).

Cirkus Skansen och Cirkusskola

I Bragehallen var 30 cirkusföreställningar inplanerade under perioden 13 januari till 21 april, men enbart 20 av dessa kunde äga rum. De 35 minuter långa föreställningarna vände sig till barn i åldrarna 2–12 år. Deltagarna har varit mellan 9 och 18 år. Denna, den 46:e säsongen av Cirkus Skansen, har bidragit till programutbudet under en period av året då en sådan förstärkning har behövts för att garantera en god gästupplevelse. Föreställningarna har innehållit bland annat akrobatik, clowneri och trapetskonster. Skansen lyfter cirkus som en levande och aktuell kulturyttring. Vidare är Bragehallen en av de få arenor där barn får uppleva andra barn som uppträder, vilket förhoppningsvis engagerar och inspirerar unga gäster till ett eget kulturellt utövande.

Under säsongen har en tillfällig ramp funnits utplacerad i miljön för att göra föreställningarna tillgängliga för alla. Totalt har cirka 2 400 gäster sett föreställningarna i år (2 800 år 2019, 2 000 år 2018). Dessa har uppskattats genom en manuell räkning.

Under sportlovet samt lördagar under våren anordnades det prova-på-aktiviteten Skansens Cirkusskola i Bragehallen. I år startade Cirkusskolan redan i januari, vilket resulterade i ett jämnare utbud mot gäst. Totalt genomföres Cirkusskola under 12 dagar, då 6 dagar blev inställda. Aktiviteten krävde ingen förbokning och är en interaktiv inomhusaktivitet. Gästerna har fått prova gå på lina, jonglera, balansera på boll samt klättra i tyg. Skansen har anlitat unga cirkusinstruktörer som introducerat gästerna i de olika aktiviteterna för att engagera och inspirera till kulturellt utövande. Aktiviteten har anpassats efter gästernas förutsättningar och fungerar lika väl för både svenskspråkiga som icke-svenskspråkiga gäster. I år har cirka 3 400 gäster deltagit (6 500 år 2019, 2 700 år 2018). Dessa har uppskattats genom manuell räkning.

Sportlov

Sportlovet bjöd på skridskoåkning, skridskodisco, korvgrillning samt uthyrning av skridskor och utlåning av hjälm på Bollnästorget. På Bollnästorget fanns också möjlighet att prova på att gå på styltor och rulla tunnband, istället för spark eftersom det saknades snö. Vidare erbjöds Cirkus Skansen, Cirkusskola, ponnyridning, djurprat, aktivering av husdjur på Lill-Skansen, öppet labb i Baltic Sea Science Center och kulturhistorisk förmedling i Järnhandlarbostaden. Under lovet sista dagar var Kamratposten på plats i Skogens hus med tv-spelsturnering, serieskola och pins-tillverkning. Sista söndagen inföll även Konsumentföreningen Stockholms medlemsdag, vilket innebar fri entré för två vuxna och fyra medföljande barn mot uppvisande av giltigt MedMera-kort. Totalt, enligt kassastatistiken, besökte cirka 21 000 gäster Skansen (21 500 år 2019, 10 600 år 2018).

Program med seder, traditioner och högtider

Samernas nationaldag

Samernas nationaldag uppmärksammades den 6 februari i Saemien Sijte med samiskt berättande i Torvkåtan, förmedling av samisk kultur och traditioner i Timmerkåtan, prat om ren och lassokastning vid renhägnet. I Skogens Hus fick barnen prova på enklare hantverk i de samiska färgerna och det visades även två filmer, en riktad mot barn och en riktad till vuxna. Med många interaktiva inslag fick gästerna lära sig mer om samiskt liv, kultur och traditionsburen kunskap. Ungefär 500 gäster tog del av programmet (550 gäster år 2018, 300 gäster år 2017). Gästantal har uppskattats genom manuell räkning.

Påsk

Nästintill samtliga inplanerade aktiviteter fick ställas in eller byta form. De programpunkter som kunde genomföras skedde utomhus och hade inslag av påsk. Utbudet bestod av djurprat om höns, *Lekar från förr* och korvgrillning. Skansenbutiken och Logen höll öppet och sålde pynt och godsaker. För att tillgängliggöra en kulturhistorisk förmedling ställdes fyra hus i ordning, Väla skola, Skånegården, Statarlängan och Järnhandlarbostaden, i påskens tecken och lådor ställdes fram på utsidan för gästerna att kliva upp på och kika in genom fönstren. Påskperioden besöktes i år av cirka 21 500 gäster (65 000 gäster år 2019, 37 000 gäster år 2018) enligt kassastatistik.

Valborg

I år hölls inget traditionsenligt valborgsfirande. Istället höll Skansenchefen ett vårtal där han tackade alla som stått vid Skansens sida. Talet sändes på Skansens hemsida och Skansens YouTube-kanal.

Sveriges nationaldag

I år genomfördes inget publikt nationaldagsfirande, utan Skansen höll parköppet med lekaktiviteter och andra obemannade aktiviteter. SVT sände ett nationaldagsfirande från Skansen där talmannen, statsministern och Skansenchefen med respektive närvarade. Via länk medverkade även Kungaparet samt Kronprinsessfamiljen. Firandet sändes från Sollidenscenen, där extra scener byggts upp på Sollidenplanen, och det ceremoniella inslaget sändes från Skogaholms gårdsplan. Intervjuer ägde rum i Skogaholms köksträdgård. Programledare var Tara Moshizi och Anne Lundberg. Medverkande artister var bland annat Oscar Zia, Mando Diao, Sarah Dawn Finer och Anis Don Demina. Högtidstalare var statsministern. Sammantaget gästades Skansen av drygt 1 700 gäster varav inga av dessa närvarade på Sollidenplanen under festprogrammet (12 000 respektive 3 500 gäster år 2019, 11 000 respektive 4 000 gäster år 2018) enligt kassastatistik och en visuell uppskattning framför scenen.

Midsommar

Inför midsommarhelgen hade flera platser dekorerats och två små majstänger stod till beskådande för gästerna. I år arrangerades det inte någon levande dans och musik. Gästerna hade möjlighet att inhandla mat och hantverk på Bollnästorget och Marknadsgatan. Vidare hade särskilda picknick-platser arrangerats där även gästerna kunde aktivera sig med Lekar från förr och Retrolek, lyssna till fångslände berättelser eller få lära sig mer om midsommartiden från pedagoger. Gästerna hade även möjlighet att gå en midsommarpromenad som bjöd på kluriga tipsfrågor för hela familjen med temat midsommar. Antalet gäster under Midsommarhelgens tre dagar hade en maxgräns om 6 000 gäster vardera. Midsommarfirandet besöktes, enligt kassastatistik, av drygt 10 600 gäster (38 400 år 2019, 31 300 år 2018)

Kommentar: Midsommar är normalt sätt den viktigaste helgen på hela året för Skansens ekonomi. Tidigare år har vi vanligtvis haft omkring 30 000 – 40 000 gäster under helgen, jämfört med drygt 10 000 i år. Denna stora minskning innebar en intäktsminskning om 4,3 mkr jämfört med föregående år.

Allsång på Skansen

Allsång på Skansen genomfördes sommaren 2020 för första gången helt utan publik. I samarbete med SVT och med Sanna Nielsen som allsångsledare bjöds det på traditionsenlig allsångsunderhållning på SVT1 och SVT Play. Sollidenplanen spärrades av och staketet täcktes in för att inte riskera skapandet av folksamlingar. Skansenvärdar bevakade området för att besvara gästernas frågor och säkerställde att gäster inte stannade upp vid platsen. Det förlängda scenprogrammet, Allsångsscenen är din, genomfördes med Lena Philipsson – även detta program bakom avspärrning. Gäststatistiken för årets allsång är således inte relevant (93 500 gäster år 2019, 85 600 år 2018).

Kommentar: Allsång på Skansen började som en scenshow på Skansen i Stockholm 1935. Den första konferencieren var radions Sven Lilja. Under sommaren bänkar sig nästan två miljoner tittare framför tv:n för att njuta av Allsång på Skansen. Vad som startade år 1935 är idag ett av Sveriges mest populära tv-program. Allsången skapar en gemenskap med stor social bredd som lever kvar än i dag. Här lever den svenska vistraditionen vidare hand i hand med de senaste listettorna. Allsången är vid 85 års ålder fortsatt mycket attraktiv och oerhört viktig för såväl Skansen som dess gäster.

Julperioden

Julen på Skansen sträcker sig alltid från första julmarknadshelgen, över nyårshelgen och årsskiftet, och slutar med trettonhelgen och julgransplundring. I år stängde Skansen den 27 november, vilket innebar att hela julprogrammet, bortsett från nyårsafton, uteblev. Till julperioden planerades åtta titta-in-miljöer, som delvis hann bli gestaltade ute i miljöerna (Statarlängan, Väla Skola, Skånegården, Järnhandlarbostaden, Poststationen, Boktryckarens hus, Ordenshuset och Skogaholms herrgård). Eftersom gästerna inte fick möjlighet att ta del av dessa på plats så har KulturPunkterna publicerats digitalt och även fyra filmer till dessa har producerats.

Sedan 1894 har ett nytt år alltid välkomnats på Skansen men i år blev firandet utan publik. I år höll Parisa Amiri och Anders Lundin tv-tittarna sällskap från Sollidenscenen. Årets nyårstalare var Sofia Helin och på scenen stod bland annat Tomas Ledin, Lisa Nilsson, Kaliffa, Sarah Klang och Amanda Bergman. Tolvslaget på Skansen direktsändes i SVT1. Drygt 1 250 000 tittare såg direktsändningen och statistiken visade även att av alla som såg på tv mellan klockan 23-00.10 valde drygt 48% att se Tolvslaget på Skansen.

Kommentar: Julperioden är Skansens andra högsäsong och lockar vanligtvis omkring 180 000 gäster vilket tydligt visar att Skansen är en plats där många vill fira och uppleva traditioner. Programmet är vanligtvis fyllt av aktiviteter med barn, adventskonsserter i Seglora kyrka och Missionshuset, dekorerade och öppna kulturhistoriska miljöer, försäljning av mat och hantverk och en gedigen förmedling av traditioner. Vidare är ett besök på julafton ett populärt inslag bland våra gäster, både för stora som små.

7. Samverkan med samhällsaktörer

Skansen har haft samarbeten med flera olika aktörer. Skansen är en aktiv medlem i många av de främsta organisationerna och föreningarna inom både musei- och djurparksområdet. Denna mångfald av verksamhetsområden medför också att det hela tiden uppstår möjlighet till nya kontakter i samhället. Genom dessa relationer och hållbara samarbeten har utvecklingen av Skansen som kunskapsförmedlare fortsatt. Möjligheterna till samverkan har på grund av pandemin och dess effekter på samhället och Skansens verksamhet varit starkt begränsade under 2020.

Volontärverksamhet och samarbeten med samhällsaktörer

Av de sammanlagt cirka 150 personer som vanligtvis engageras som barnmorskor, iskarlar, järnhandlare, kolonister, konsumvolontärer, IOGT-NTO-pedagoger samt verkstadskunniga medarbetare från IF Metall, har bara ett fåtal kunnat delta i verksamheten. Detsamma gäller för Skansens cirka 25 välkomnade volontärer vars verksamhet pausades från mars och resten av året.

Verksamhet som kunde ställas om till utomhusverksamhet var förmedling utomhus i anslutning till Skansens kolonistugor. Sex volontärer bidrog genom samarbete med Koloniträdgårdsförbundet till att hålla öppet 45 dagar under perioden 1 maj till 27 september. Även Skansens barnmorskor mötte Skansens gäster utomhus, inom ramen för samarbetet med Svenska Barnmorskeförbundet, till gästmötet 14 dagar under perioden 5 september till 19 oktober. Järnhandelns intresseförening på Skansen höll Järnhandeln öppen 82 dagar, det vill säga varje dag fram till stängningen 23 mars, samt lördagar och söndagar i oktober (under höstdagarna med anpassade inomhusverksamhet). Dessa bidrag till gästupplevelsen var mycket betydelsefulla och uppskattade.

Skansens byalag

Skansens byalag deltar normalt i en mängd olika program på Skansen, vanligtvis under påsken, Välkommen våren, Drop-in bröllop, sommarens sysslor med lieslätter och höstmarknaden. I år har byalaget inte deltagit i några program, detta då många medlemmar tillhör en riskgrupp samt att flera program har ställts in.

Byalaget är en sammanslutning av personer som är intresserade av Skansens kulturhistoriska verksamhet och har praktisk eller teoretisk kunskap om äldre arbetsliv och hantverk på landsbygden. Byalagets ändamål är att stödja Skansen i dess strävan att levandegöra svensk natur och kultur. Byalaget når syftet genom att främja kunskapen om och känslan för Skansen och dess kulturhistoriska verksamhet. De sprider kunskap om arbetsliv och hantverk på landsbygden i äldre tid. De organiserar även studiecirkelar, kurser, utflykter och annat inom Byalaget för att öka medlemmarnas kunskap om Skansen och kulturhistorisk verksamhet i allmänhet. Cirka 100 medlemmar är normalt aktiva.

StockholmsRosen och rosenträdgårdens volontärer

I april 2019 tecknades ett samarbetsavtal mellan Skansen och StockholmsRosen som är Svenska Rosensällskapets Stockholmsförening. De volontärer som engageras ska bidra med kunskap och praktisk vård av rosor i en omfattning som bestäms i en årlig överenskommelse. Volontärerna ska möta Skansens gäster och förmedla kunskap under vissa överenskomna perioder varje år. Under perioden maj till augusti har volontärer bistått Skansen med skötsel av rosorna vid tre tillfällen, vilket innebär färre tillfällen jämfört med föregående år. Tre volontärer har varit engagerade vid varje tillfälle.

Kommentar: Syftet med samarbetet är att göra Skansen till ett attraktivt besöksmål och träffpunkt för rosintresserade, samt att ge Skansens gäster kunskap om bland annat olika rosgrupper, rosens historia, skötsel, beskärning, rosodling och sortval samt sprida kunskap om kulturrosor.

Nordic Academy for Volunteer Management

Under året fortsatte Skansens medverkan i Nordplus-projektet *Nordic Academy for Volunteer Management*, som leds av Nordiskt Centrum för Kulturarvsstudier (NCK). Under året utformades och testades praktiskt två kurser i organisation och ledarskap för volontärverksamhet inom museisektorn. Under den två år långa projektperiod som avslutas till nyår 2021, har Skansen medverkat som en av åtta deltagare från nordiska museer, arkiv och universitet.

Föreningen för pedagogisk utveckling på svenska museer

Pedagogiska enheten har under året samverkat kring museipedagogik genom föreningen FUISM (Föreningen för pedagogisk utveckling på svenska museer) och kring det immateriella kulturarvet genom att delta i nodmöten som arrangeras av NFH (Nämnden för hemslöjdsfrågor). Skansen är representerad i noden för traditionell hantverkskunskap som under 2020 fokuserade på kunskapsöverföring och förteckningsarbete för att dokumentera traditionella hantverkstekniker. Inom FUISM har man under året utbytt erfarenheter kring förmedling under pandemin.

Borgerskapet

Verksamheten för de cirka 100 aktiva skråhantverkare som vanligtvis medverkar i förmedlingen i Skansens hantverksmiljöer har också varit pausad. Hantverksmiljöerna har varit stängda sedan mars. Fram till stängningen var 2–4 verkstäder öppna per helg. Gästerna har där kunnat träffa yrkeskunniga hantverkare ur de 15 skrån som ingår i Skansens borgerskap. Det hundratal skråhantverkare som ingår i Skansens borgerskap är eller har varit yrkesverksamma och har djupgående kunskaper inom sitt hantverk. Genom deras engagemang finns en unik möjlighet att jämföra hantverket förr och nu, att demonstrera tekniker och att hålla äldre tillverkningsmetoder vid liv.

Möjligheten att förmedla hantverkskunskap till gäst, och verka för att hantverkskunnandet bevaras och utvecklas bygger på att det finns en kontinuitet och att det sker en återväxt inom hantverksskråna. För att skapa förutsättningar för det, och för att kunna återuppta verksamheten igen när förutsättningarna finns, har arbete under året lagts på att upprätthålla kontakten med skråhantverkarna.

Kulturhistoriska aktörer

Satsningen på kulturhistoriska aktörer som rör sig utomhus och över området för att berika och förhöja gästens upplevelse som inleddes 2019 fortsatte under början av 2020 men fick avslutas när all extrapersonal drogs in i april.

Samarrangemang

Familjedagar

Skansen är en populär plats när företag, organisationer och föreningar önskar genomföra familjedagar. Skansen har möjlighet att erbjuda mycket, oavsett gruppens sammansättning, gästernas åldrar och olika intressen. En familjedag anpassas till kundernas önskemål, och en familjedag på Skansen erbjuder alltid något för alla. Vanliga inslag är förutom entré till Skansen och till Skansen-Akvariet, att åka med Skansentåget, eller delta i ponnyridning, ansiktsmålning och olika typer av visningar. I princip samtliga familjedagar bokades av i år förutom två evenemang som ägde rum under hösten. Dessa genomfördes i anpassad form och i betydligt mindre skala än planerat initialt. Walk of Hope för Barncancerfonden genomfördes tillsammans med Skansen den 6 september, vilket är ett koncept där varje deltagare donerar en summa till Barncancerfonden och promenerar en sträcka mot barncancer. Deltagarna promenerade från Gärdet till Skansen. Lite senare på hösten bjöd Xylem in sina anställda till en familjedag på Skansen och Skansen-Akvariet.

GORE-TEX Winterrun

För femte året i rad ägde löpartävlingen GORE-TEX Winterrun rum på Skansen i januari. Evenemanget genomfördes i samarbete med Ice Bug, initiativtagare och ägare, och Marathongruppen. Evenemanget ägde rum på Djurgården där start och mål samt varvning sker på Sollidenplan. Likt tidigare år kunde löparna välja att springa fem eller tio kilometer. Tävligen genomfördes på kvällen efter Skansens stängning och riktade sig till alla som gillar att springa och vill utmana snö, is och kyla. Eldar och musik höjde stämningen i mörkret. Med flera års erfarenhet av evenemanget kunde kvaliteten på evenemanget höjas. Marathongruppen bidrog med mycket bra projektledning och professionell tävlingsorganisation. GORE-TEX Winterrun är ett bra evenemang som lockar många glada löpare till Skansen i vintertid. Det tillsammans med många åskådare skapade en härlig stämning på Skansen i vinterskrud. I år genomförde cirka 2 700 löpare loppet (1 600 år 2019, 1 300 år 2018) till en hejande publik.

Sponsringssamarbeten

Goda samarbeten bidrar till Skansens utveckling och resultat. Att arbeta hållbart är nödvändigt för att behålla och förnya samarbeten som genererar intäkter till Skansen. Identitet och värderingar är viktiga för de partners som sponsrar oss. Skansen måste vara attraktivt över tid och ha en långsiktighet i verksamheten.

KfS

Det 5 år löpande avtalet med Konsumentföreningen Stockholm (KfS) trädde i kraft 2020 och arbetet med fokus på hållbarhet startade. Ett projekt med att utveckla bättre avfallshantering i de publika områdena lanserades och första etappen är färdigplanerad och ska verkställas under 2021 med tre nya avfalls- och återvinningsstationer. Med ett utbud av aktiviteter, kopplat till samhällsengagemang och miljöarbete, önskar Skansen sprida information och kunskap om miljö, mat och djuromsorg till målgrupperna barn, unga och barnfamiljer tillsammans med KfS. I mars genomfördes exempelvis det mycket populära skolprogrammet från KfS, Kapten Reko, i två veckor där långt över 100 förskoleklasser kom till Skansen och fick en lektion i kopplingen hållbarhet mellan mat, djur och natur.

KfS erbjuds fortsätta att växla medlemspoäng till entrébiljetter för Skansen vilket innebär att Skansen når ut till kunder i hela landet och denna del av samarbetet har fallit väl ut och fler medlemmar i COOPs medlemsprogram har bytt sina intjänade poäng mot entrébiljetter 2020 mot samma perioder 2019. KfS har hållit två medlemsdagar med sponsrad entré för sina medlemmar där båda dagarna var uppskattade och de tilldelade biljetterna sålde fort slut.

Xylem

Xylem är en långsiktig partner/sponsor där det globala hållbarhetsmålet nr 6 "Rent vatten och sanitet" är centralt. Vatten och hygienlösningar för Skansen ska utvecklas på ett hållbart sätt. Fokus är på miljö och hållbarhet samt energieffektivitet. Utvalda projekt, till exempel en bättre lösning för säldammarna och tekniska lösningar för att lösa vattenflödet till Vadmalstampen, ska leda till en utvecklad pedagogisk verksamhet och ökad tillgänglighet till miljöerna. Arbetet sker bland annat genom kunskapsbaserat volontärskap som också leder till ett kunskaps- och kompetensutbyte mellan parterna. Xylem fortsätter med materialsponsring och det finns ett tätt samarbete för både material och volontärverksamhet med populärt kunskapsutbyte. I år har Xylem genomfört ett mindre extraevent i form av en familjedag som var i en avskalad version mot vad de normalt brukar arrangera.

Stockholm Vatten och Avfall

Stockholm Vatten och Avfall, SVOA, är en partner till Baltic Sea Science Center. SVOA bidrar, förutom med sin unika kunskap om avfallsfrågor, även med ett driftsbidrag och ingångar i Stockholms stad för att kunna utveckla samarbeten med skolor.

SAS Eurobonus

Ett nytt samarbete är med SAS och deras medlemsklubb Eurobonus där Skansen finns med som ny aktör i deras poängshop och medlemmarna kan växla sina intjänade Eurobonuspoäng mot årskort på Skansen. I det samarbetet når Skansen ut till en miljonpublik över hela landet som har varit mycket uppskattat.

Skansen har ett 50-tal sponsringsavtal som löper på enligt individuella avtal. Alla sponsorer har under året efterfrågat hur de kan stödja Skansen lite extra vilket visar på goda relationer och starka samarbetsband vilket har gett glädje och energi.

Kommentar: Med 2020 års restriktioner kunde vi inte genomföra flertalet storskaliga familjedagar eller events där våra sponsorer bokar in sig för att stödja eller boka visningar och andra aktiviteter utan dessa har fått planerats om och skjutits upp.

8. Nationell spridning av kulturutbudet

Stiftelsen Skansen har inte till uppgift att bedriva verksamhet ute i landet, vilket framgår av Skansens stiftelseurkund, stadgar och av grundaren Artur Hazelius nedteckningar. Skansen vill likväl framhålla de många inslagen, från olika områden i Sverige, som presenteras på Skansen under året och som ofta föregås av samarbete med museer, skolor och enskilda organisationer och företag. Genom rollen som nationalarena når Skansen ut till hela Sverige, genom såväl Allsången som genom högtidligt firande av Nationaldag och nyårsafton. Under 2019 tillkom även Eldfesten som nådde ut till 40 miljoner tittare både inom och utanför Sverige. Eldfesten planerades även till i år, men fick ställas in på grund av rådande situation.

Utlån

Under 2020 hade Skansen pågående utlån av åtta objekt utlånade till vandringsutställning om Augusta Lundin på Thielska galleriet, Malmö museer och Göteborgs stadsmuseum.

DigitaltMuseum

Skansen tillgängliggör delar av sin samling och fakta om den på det digitala forumet DigitaltMuseum, se avsnitt om digital tillgänglighet. I och med detta kommer den delen av Skansens samling befolkningen i hela Sverige (och även utanför Sverige) till del.

Försäljning via webbutik

Digital försäljning av Skansens butikssortiment har uppdaterats och gjorts tillgängligt för kunder i Sverige och Europa. Ett stort fokus i år har varit att skicka ut kundbrev samt fota och addera produkter till webbutiken. Det har varit helt avgörande i år att så många fler produkter har tillkommit samtidigt som många erbjudanden gått ut till kunder. Tidigare år har gäster kunnat köpa "hemliga julklappar" på plats under julmarknadshelgerna, då julmarknaden i år uteblev lades dessa paket istället upp i webbutiken och blev således mer tillgängliga. Ett samarbete inleddes även med Stadsmissionen under perioden och drygt 600 hemliga julklappar distribuerades till dem. Omsättningen och antalet beställningar ökade drastiskt jämfört med tidigare år.

Kommentar: Det finns en stor potential framåt för att utveckla e-handeln gentemot såväl gäster som besökt Skansen som de som ännu inte besökt Skansen. Genom att få ut Skansenbutikens produkter via e-handel sprids Skansens varumärke ytterligare.

9. Nationella och internationella erfarenhetsutbyten

Studiebesök på Skansen

Att ta emot studiebesök är en möjlighet för Skansen att visa upp sin verksamhet och främjar samarbete och kunskapsutbyte mellan olika organisationer inom Sverige och internationellt. På grund av rådande situation har antalet studiebesök i år varit begränsade och enbart kommit från Sverige. I år togs drygt 100 personer emot, främst till den zoologiska verksamheten inklusive Baltic Sea Science Center.

Kunskapsinhämtning till Skansens verksamhetsområden

Varje år deltar Skansens medarbetare och chefer i kompetensutveckling, seminarier och konferenser utanför Skansen och ibland även utanför Sverige. Detta säkerställer att kompetenserna inom Skansens verksamhetsområden upprätthålls, utvecklas och bidrar dessutom till erfarenhetsutbyte och kontaktnät med andra institutioner inom samma områden. I år har en stor del av tillfällena genomförts digitalt. Nedan ett urval från årets aktiviteter:

Årsmöte Svenska Djurparksföreningen, Skansen, 11–12 mars

Den årliga konferensen och årsmötet för Svenska Djurparksföreningen hölls i Skånska Gruvan (Skansen) den 11–12 mars. Årets konferens hade temat ”Djurparker i förändring” och under dagarna deltog cirka 50 personer. Till konferensen var talare från EAZA (European Association of Zoos and Aquaria) inbjudna och dessa talade om de förändringar som sker i europeiska djurparker, hur omvärldens syn på djurparker har förändrats över tid och vad djurparker bör göra för att möta dessa nya förväntningar. Ett par exempel från svenska djurparker omställningar presenterades och även en talare från Chester Zoo i Storbritannien presenterade deras arbete med att ställa om hela staden till att bli palmolfjefri. Vidare presenterades några exempel på hur omvärldens organisationer och aktörer ser på djurparker och vilken potential djurparker har att påverka samhället i olika riktningar. Konferensen avslutades med att behandla, den då nya, pandemin och dess påverkan på verksamheterna.

Allt för sjön, 9–15 mars

Under 9–15 mars var enheten Baltic Sea Science Center med på Allt för Sjön-mässan i Älvsjö, både med en egen monter, som föredragshållare och som deltagare i en diskussionspanel. På plats fanns omkring 400 utställare och mässan i sin helhet lockar drygt 70 000 besökare. Vidare var möjligheterna att nå ut med budskap om Östersjön väldigt goda. John Nurminenstiftelsen var delaktiga och tillsammans med dem startades en paneldiskussion om Östersjön och människans påverkan på havet. Denna mässa som arena öppnade upp för samarbeten med något oväntade aktörer, vilket är mycket positivt för verksamheten och till följd har nya målgrupper nåtts.

Museibranschen – utmaningar och möjligheter, Sveriges Museer 7–8 september

Samarbetspartnerna till vårmötet 2020/2021 bjöd in till ett digitalt museimöte. Årets möte handlade om erfarenheter, lärdomar och utmaningar kopplade till den digitala transformationen samt de utmaningar och möjligheter som följer. Ett stort fokus var pandemins framfart och hur verksamheter snabbt behövt ställa om till mer digitala arbetssätt och verktyg. Representanter från olika branscher talade om sina erfarenheter och tankar. Kulturministern delade även ut pris till årets museum.

Snödroppar, Trädgårdsakademin, 14 oktober

Ett digitalt kurstillfälle som behandlade arter, sorter och historia kopplat till snödroppen. Kursen hölls av Sveriges främsta trädgårdsprofil tillsammans med en skribent och författare till ett flertal böcker om odling och trädgård.

Digital trädgårdsmästarkonferens: Dokumentation i trädgårds- och parkmiljö, Göteborgs Universitet, 22 oktober

Årets konferens hölls digitalt och fokuserade på vad som kan dokumenteras i trädgårdar samt en reflektion och diskussion om varför denna dokumentation behövs. Under kurens gång medverkade bland annat en trädgårdsantikvarie, trädgårdsmästare, hortonom och en landskapsingenjör. Kursdeltagarna diskuterade i smågrupper hur hantverksprocesserna kan och bör dokumenteras.

Seminarie serie 2020: Tema skola och kulturarv, Riksantikvarieämbetet, 17–19 november

Seminarie serien pågick under tre dagar och handlade om hur samverkan mellan skola och kulturarv kan stärkas. Inledningsvis presenterades slutrapporten från ett regeringsuppdrag, ”Skoluppdraget” och följdes av fördjupningar kring de teman som presenterats i rapporten, så som kulturarvet som en resurs för skolan samt världsarven och skolan. Vidare deltog våra grannländer, Danmark, Finland och Norge, som presenterade sina lösningar för att underlätta samverkan mellan kulturarvsinstitutioner och skolan. Seminariet avslutades med en workshop och efterföljande samtal om vägar framöver.

10. Medarbetare

Medarbetarna är Skansens viktigaste resurs. Engagerade och kunniga medarbetare är en förutsättning för att skapa ett långsiktigt och hållbart företag som har gästen i fokus.

Året som gått har varit särskilt påfrestande med anledning av pandemin och den allvarliga ekonomiska situation som varit. Verksamheten har varit tvungen att ställa om, och börja utveckla en ny affärsmodell, som har ett högre fokus på försäljning. Det har även medfört att en omfattande omorganisation har genomförts där ett 30-tal tjänster tyvärr har försvunnit. Varsel genomfördes under våren och samtliga uppsägningar verkställdes under september.

Skansen har i det omfattande omorganisationsarbetet vidtagit åtgärder för att under rådande omständigheter skapa en så trygg och stabil situation som möjligt för alla medarbetare. Det handlar bland annat om tydlig kommunikation, öppenhet, stödsamtal som erbjudits via Feelgood och trygghetsrådets roll i de avslut som varit nödvändiga.

Medelantalet anställda 2020 var 176 (257 år 2019, 253 år 2018, 263 år 2017) personer. Könsfördelningen var 111 kvinnor, 63 %, och 65 män, 37 % och såg ut enligt följande:

Könsfördelning	Kvinnor	Män
Styrelsen inkl Skansenchef	5	5
Ledningsgrupp inkl Skansenchef	5	4
Enhetschefer	9	4
Gruppchefer	6	4
Samtliga medarbetare	111	65

Tabell 8 visar könsfördelningen uppdelat per styrelse, ledningsgrupp, enhetschefer, gruppchefer och samtliga medarbetare för år 2020

Sjukfrånvaro:

	Arbetstid i timmar	Sjukfrånvaro i timmar	Sjukfrånvaro i procent	Långtidssjukfrånvaro i timmar	Andel långtidssjukfrånvaro
Månadsavlönad personal	287 576	18 611	6,5 %	6 235	34 %
Timanställd personal	50 289	2 775	5,5 %	0	0
Samtliga anställda	337 865	21 386	6,3 %	6 235	29 %

Tabell 2 visar sjukfrånvaron januari-december 2020. Sammanslagning av tim- och månadsavlönade görs även när vi rapporterar medelantalet anställda. Långtidssjukfrånvaro innebär sjukdom som varar längre än 60 dagar

Vid en jämförelse av sjukfrånvaron 2020 och 2016 ser vi att sjukfrånvaron under de fem senaste åren har ökat. Ökningen beror främst på Covid-19 och ökningen följer hur det har sett ut i samhället under samma tid. Samtidigt som den totala sjukfrånvaron ökar minskar andelen sjukfrånvaro som beror på långtidssjukdom. År 2016 var Skansens totala sjukfrånvaro 5,3 % att jämföras med år 2020 då den var 6,5 %. Under samma period har andelen sjukfrånvaro som beror på långtidssjukdom minskat från 41 % år 2016 till 34 % år 2020.

11. Hållbarhetsarbete

Skansen har sedan ett antal år tillbaka arbetat med miljöfrågor som breddats till hållbarhetsfrågor. Detta är Skansens andra hållbarhetsredovisning som följer kapitel 6 i ÅRL, årsredovisningslagen. Rapporten omfattar räkenskapsperioden 2020-01-01 – 2020-12-31.

Skansen långsiktiga strategi revideras en gång om året och presenteras vanligtvis i en utvecklingsplan för tre år framåt, 2021 - 2023. Utvecklingsplanen ska baseras på Skansens vd:s inriktningsmål. Under 2020 gjordes ett mer omfattande arbete med utvecklingsplanen för att göra den mer inkluderande och lättillgänglig för alla medarbetare. Dessutom gjordes utvecklingsplanen enbart för ett år framåt, 2021, då det i slutet av året var ett fortsatt osäkert omvärldsläge. Utvecklingsplanen finns tillgänglig för Skansens medarbetare via intranätet.

Hållbarhetsarbetet är något som pågår hela tiden i alla delar av verksamheten. Skansen har under 2020 utgått från utvecklingsplanens sju huvudområden för att beskriva hållbarhetsarbetet. Nedan områden beskriver Skansens hållbarhetsarbete.

1. Medarbetarskapet

Medarbetarna är en av Skansens viktigaste tillgångar. Våra medarbetare möter våra gäster och driver verksamheten framåt med hög lojalitet och engagemang. Skansen vill vara en attraktiv arbetsplats där alla medarbetare har möjlighet att utvecklas. Ett hållbart ledar- och medarbetarskap måste ha ett kontinuerligt fokus för att etablera en god värderingsgrundad kultur.

2. Upplevelsen

Vårt mål är att leverera hållbara upplevelser till gäst. Att vara ett Sverige i miniatyr ger Skansen möjlighet att visa på hållbara lösningar och bidra med en ökad kunskap om värdet av ett hållbart samhälle. På så sätt kan vi påverka våra gäster till förändrade beteenden.

3. Lärande

På Skansen utnyttjas friluftsmuseets möjligheter, att lära ut fakta både i teorin och i praktiken, till fullo. Årligen välkomnas cirka 60 000 skolbarn till Skansen. En del av verksamheten är djurpark vilket innebär att vi har ett ansvar som sträcker sig utanför vår egen fysiska plats med tanke på djurparkers ansvar för artbevarande, utbildning och forskning. Ett besök i Skansens djurpark ska bidra till ökat engagemang för djur och natur.

4. Bevarande och förvaltning

Skansen och dess tillgångar, såsom historiska hus, grönområden och djurpark, har förvaltats sedan 1891 och ska lämnas vidare till kommande generationer. Det kräver långsiktighet och kontinuitet i hållbarhetsarbetet.

5. Den medvetna gästen

Gäster idag förväntar sig att deras besök och upplevelser ska vara hållbara. Det innebär bland annat att Skansens miljöprofil behöver vara tydlig för gäst. Utan att tänka på det ska gästen "känna" att Skansen är en hållbar plats och att de erbjudanden som finns är grundade i hållbara alternativ. Skansen har påbörjat arbetet för att kunna visa en hållbar utveckling i enlighet med de globala målen.

6. En långsiktigt hållbar ekonomi

Skansen behöver en långsiktigt stabil ekonomi för att säkerställa att vi har medel till förvaltning av tillgångar som historiska byggnader, föremål, kläder, arter (djur och växter) och immateriella kunskaper. Utveckling och byggandet av nya intäktskällor har påbörjats under 2020.

7. Hållbarhet

Skansens hållbarhetsarbete ska integreras i all verksamhet och genomsyra hela organisationen. Skansens hållbarhetsmål och strategi ska syfta till att tydliggöra vad Skansen konkret gör, och värdet, av att bidra till ett hållbart samhälle.

Ett omfattande arbete med Agenda 2030 och FN:s globala hållbarhetsmål resulterade i en relevansanalys av de globala målen utifrån Skansens perspektiv. Alla 169 delmål analyserades och klassificerades som centrala, betydande, generella eller ej relevanta för Skansen. Under 2020 har samtliga avdelningar på Skansen samt våra interna partners medverkat i workshops för att kartlägga det arbete som redan görs inom hållbarhet. En hållbarhetsplan med rekommenderade åtgärder för en fortsatt hållbar utveckling av verksamhetens olika delar har arbetats fram. Skansens viktiga utvecklingsområden som är kopplade till FN:s Agenda 2030, se nedan, ska konkretiseras med tydliga mål och presenteras för Skansens styrelse i början på 2021:

1. Avfallshantering

Skansen ska succesivt minska avfallet, öka återvinningsgraden och effektivisera avfallslogistiken över hela Skansen och inkludera alla interna samarbetspartners i arbetet.

2. Förbrukning av energi och fossila bränslen

Skansen ska fortsatt sträva efter att minska sin energiförbrukning och användandet av fossila bränslen.

3. Förbrukning av vatten

Skansens vattenförbrukning av renat kranvatten ska kartläggas. Skansens behov av Mälardammen ska minskas och göras mer kostnadseffektiv.

4. Pedagogiskt arbete

Alla visningar på Skansen ska ha ett tydligt mål och koppling till Agenda 2030

5. Arbete med lantraser och kulturväxter

Skansen ska fortsätta arbeta med att utöka antalet gröna kulturväxter på området samt dokumentationen av dessa. Samarbete med externa parter ska utökas och utvecklas för att bidra till artbevarande av växter och kunskapsspridning.

6. Artbevarandearbete

Öka engagemang i befintliga och nya bevarandeprojekt. Öka andelen arter kopplade till bevarandeprojekt.

7. Skansens globala partnerskap och samarbeten

Skansen ska löpande se över sina samarbeten och knyta nya partnerskap, syftet är att samarbetena ska leda till uppfyllandet av Agenda 2030.

12. Gästutveckling

År 2020 hade Skansen totalt 649 598 gäster vilket motsvarade en minskning om cirka 55 % jämfört med föregående år. Gäst- och försäljningsstatistik har inhämtats från kassasystemet, SIR. Gäststatistiken gällande ålder och hemvist har hämtats från Kulturanalys återrapporteringssystem och baseras på de dagliga undersökningar som genomförs i entréerna.

Fördelningen vuxna respektive barn

Diagrammet nedan visar fördelningen mellan vuxna, barn 4–15 år, barn 0–3 år samt skolbarn. Kategorin vuxna innefattar fria och betalande vuxna, pensionärer och studenter samt gäster med årskort och vänföreningskort. Barn 4–15 år innefattar de barn som löser entré och de som har fri entré. Inom kategorin barn 0–3 år återfinns de barn som har fri entré samt förskolebarn. Den sista kategorin, skolbarn, innefattar de skolbarn som besöker Skansen med sin klass, från förskoleklass till gymnasiet. Diagrammet visar att Skansen under året hade 58 % vuxna och 42 % barn, vilket skiljer sig markant jämfört med tidigare år (vanligtvis drygt 70 % vuxna och 30 % barn). Störst skillnad jämfört med föregående år är antalet medföljande barn 4–15 år till en årskortsinnehavare. Trots betydligt lägre gästsiffror för året uppgick besökte drygt 130 000 barn 4–15 år Skansen tillsammans med en årskortsinnehavare, vilket kan jämföras med förra årets siffror om 115 000 barn.

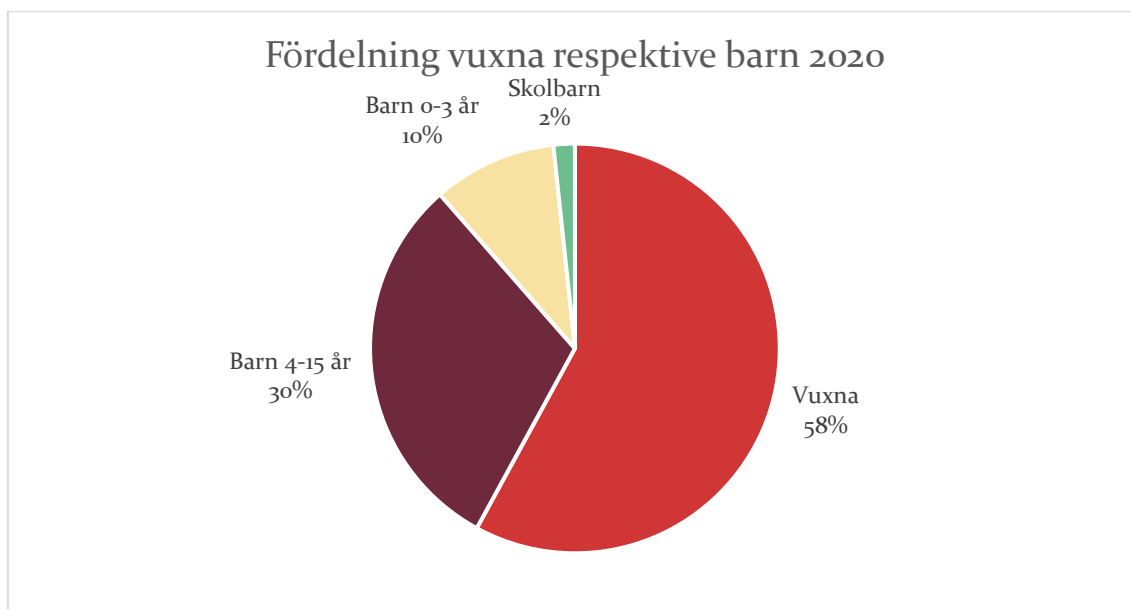

Diagram 6 visar fördelningen mellan vuxna, barn 4–15 år, barn 0–3 år samt skolbarn år 2020 (uttryckt i procent)

Gästernas ålder

Skansen har under året fortsatt att locka en relativt ung publik. Av de tillfrågade är 63 % under 45 år och drygt en femtedel av gästerna är mellan 19 och 29 år. Undersökningarna grundas på de gäster som löser entré och/eller uppvisar ett kort som ger fri entré, vilket innebär att yngre gäster i regel inte tillfrågas. Åldersfördelningen bör därmed ses som en åldersfördelning av de vuxna gästerna. Diagrammet nedan visar gästernas ålder, indelat i olika åldersintervall, för helåret 2020 (december exkluderat).

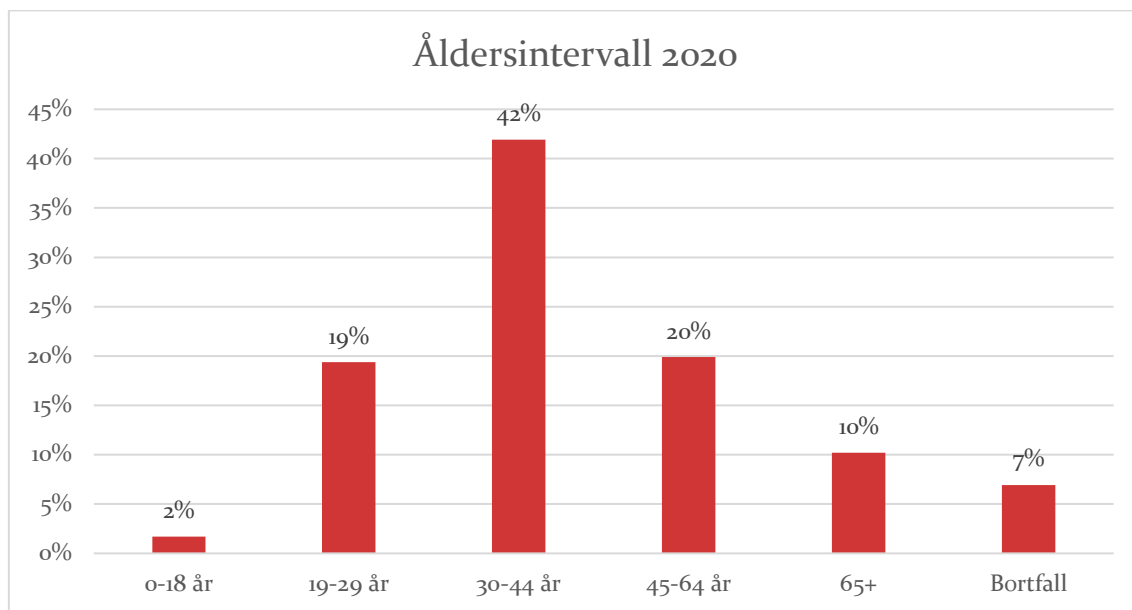

Diagram 7 visar gästernas ålder, indelat i olika åldersintervall, för helåret 2020 exklusive december (uttryckt i procent)

Gästernas hemvist

Tidigare år har andelen utländska besök ökat successivt på Skansen. Över åren har drygt 50 % av gästerna kommit från utlandet. Diagrammet nedan visar gästernas hemvist under månaderna juni till augusti för åren 2018–2020. Under perioden har 79 % kommit från Sverige (44 % år 2019, 46 % år 2018) och 12 % från utlandet (53 % år 2019, 51 % år 2018). De gäster som kommit från utlandet under året har främst kommit ifrån Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Italien, Finland, Ryssland, Spanien, USA, Nederländerna och Kina. Dessa besöksländer har även tidigare år stått för en stor andel av de utländska besöken på Skansen.

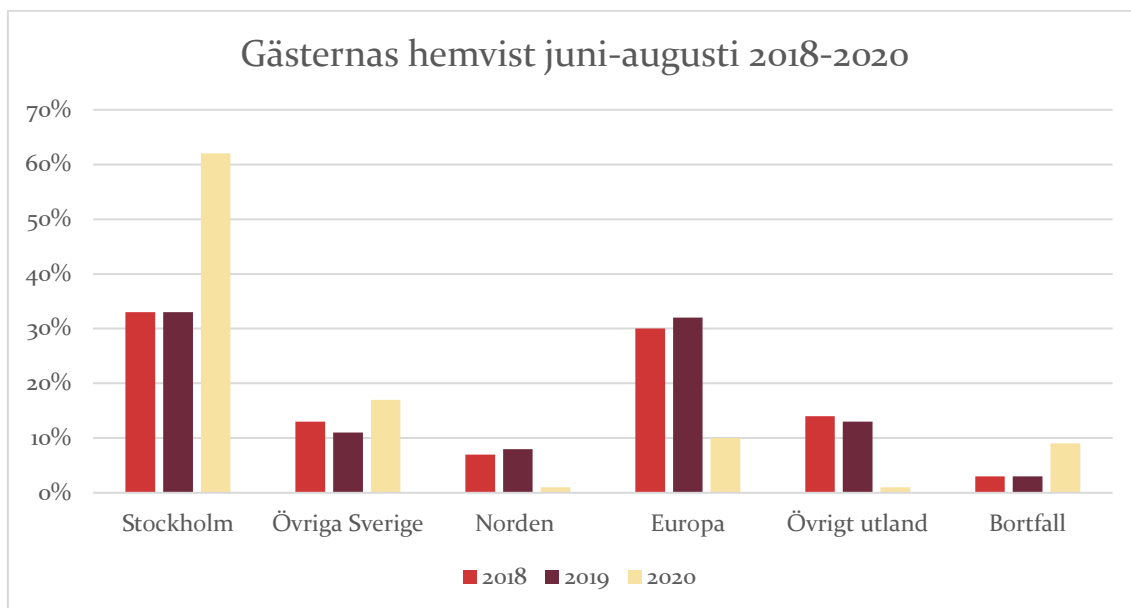

Diagram 8 visar gästernas hemvist, uppdelat i Stockholm, övriga Sverige, Norden, Europa och övrigt utland, för perioden juni-augusti åren 2018–2020 (uttryckt i procent)

Turistkort

I år hade Skansen inte något samarbete med Stockholm Pass eller andra turistkort. Förra året genererade kortet cirka 51 000 besök till Skansen, med en majoritet av besöken under sommarmånaderna. Då en stor andel av kortinnehavarna kommit från utlandet hade dessa säkerligen utgått i år ändå.

Skolklasser

Under året hade föränmälda skolklasser inklusive fritids fri entré till Skansen och en reducerad entré under perioden maj till september. Den reducerade entrén var 20 kronor per elev och medföljande lärare hade fortsatt fri entré. Likt tidigare år hade förskola, SFI och särskola fri entré och behövde inte föränmäla sitt besök. I år besökte cirka 11 000 skolbarn Skansen (58 300 år 2019, 57 500 år 2018) vilket är en markant minskning jämfört med tidigare år. Nedan ges en översikt av antalet skolbarn månadsvis under åren 2018–2020. Notera att SFI-elever (som är vuxenstuderande) och förskolebarn inte registreras som skolbarn och återfinns således inte i diagrammet nedan.

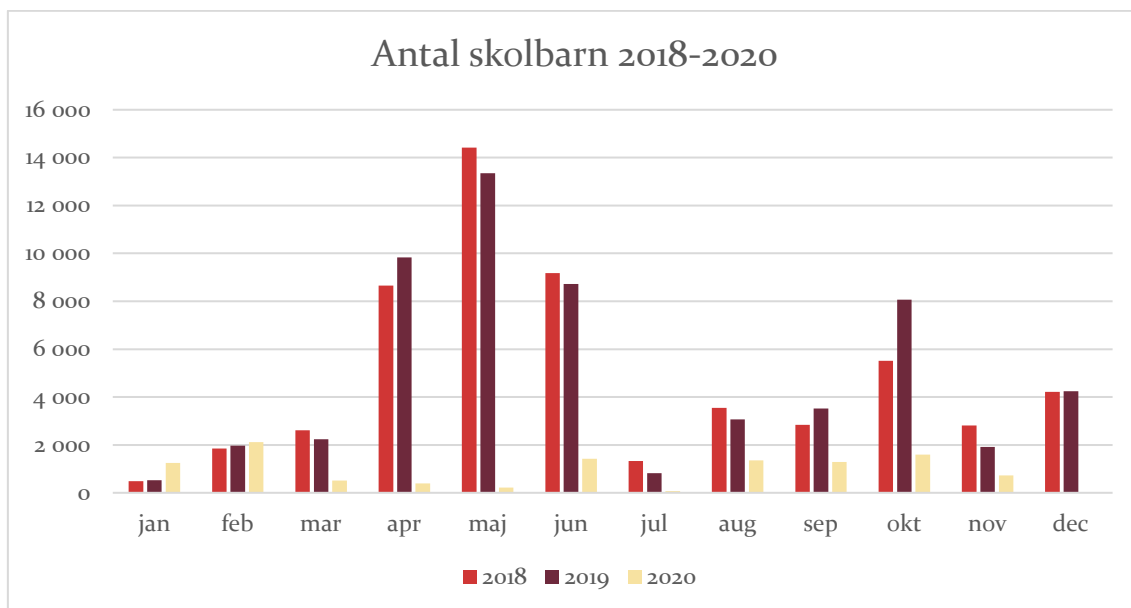

Diagram 9 visar antal skolbarn månadsvis för åren 2018–2020 (uttryckt i antal). SFI-elever och förskolebarn är exkluderade.

Kommentar:

Skansen har tidigare varit en mycket populär plats för skolbarn, främst under april, maj och juni månad. Att få upptäcka parken på egen hand eller tillsammans med en pedagog under en visning har varit mycket uppskattat för såväl elever som lärare. Skansen ses som Sveriges största klassrum där pedagogiken ständigt är i fokus. På grund av pandemin har de fysiska besöken minskat med 81 % jämfört med föregående år. Vi ser fram emot att återigen välkomna ett större antal skolklasser framöver.

Stockholm 16 februari 2021

John Brattmyhr

Sven-Erik Österberg